

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på <http://books.google.com>

Herr Dr. Axel Kock

med höfagtelse og taknemmelighed

fra

forf.

NOGLE BEMÆRKNINGER

ANGÅENDE

Y N G L I N G A T A L.

BEMÆRKNING

TIL

EN 'VÍSUELMINGR' AF SNORRI STURLUSON.

AF

KONR. GISLASON.

||

Særtryk af Årbøger for nord. oldk. og historie, 1881.

KØBENHAVN.

THIELES BOGTRYKKERI.

1881.

PT 7172
G6

TO VIMU
AIRBORNE JAO

NOGLE BEMÆRKNINGER ANGÅENDE
YNGLINGATAL.

AF KONR. GISLASON.

At Ynglingatal ikke er fuldstændig optaget i Ynglingasaga, turde være almindelig antaget og synes at fremgå af følgende omstændigheder.

1) Ynglingatal kan, selv om det havde opstillet Fjölnir som den første i rækken (men se neden for, nr. 5), sikkert ikke have begyndt med verset Varð framgengt | þars fróði bjó osv., Ynglingasaga kap. 14, men må vistnok have haft en art indledning. At f. ex. det så kaldte Þórsdrápa savner en sådan, beviser intet herimod, da «Þórsdrápa» åbenbart kun er et brudstykke; hvilket også Wisén antager ('Carmina Norrœna' side 30).

2) Verset Þat veitk bazt | und blám himni osv., Ynglingasaga kap. 55, kan, i følge sit indhold (— det omhandler kun tilnavnet «heiðum-hár» —), neppe antages at have udgjort den hele slutning. — Hertil kommer nu, at Fríssbók's skriver har, som det synes i distraction efter hukommelsen, til dette vers føiet følgende fortsættelse:

«z millð geð:

mkar ð^rttí»,

uden at udslette denne 'vísufjórðungr', eller give nogen antydning af, at den burde udgå. Det lader således til, at Ynglingatal ved år 1300 ikke har været indskrænket til de 360 'vísuorð', der findes anførte i Ynglingasaga. Dog kunde de to sidste verslinier i Fríssbók's Ynglingatal naturligvis

være indkomne fra et andet digt. — I forbigående bemærkes, at Flat. udg. II 6^{14-15a} (Fms. X 209¹⁹⁻²⁰) indskyder et liniepar imellem 'vísuorð' ³⁴⁴ og ³⁴⁵ i Ynglingatal.

3) Hos Óláfr hvítaskáld († 1259) findes (SnE. II 162) følgende: «þá er Metaphora aptrbeiðilig, ef hvern lut má færa til annars, þat er líking er á milli, sem at kalla sjóinn jörð skipa eða fiska eða sækonunga, sem Þjóðólfr kvað:

Höfuðbaðm,
þar er heiðsæi
á Fjörnis
fjöllum drýgði.

En kalla jörð sæ dýra, sem Markús kvað:

Hjartfærra veit harri
hreinvazta sik baztan.

Hér er jörð köllut **vastir**⁽¹⁾, en í fyrri vísu var hafit kallat fjöll sækonungs⁽²⁾. — Man kender kun to skjalde af navnet Þjóðólfr, nemlig, forfatteren til Ynglingatal og Þjóðólfr Arnórsson (der, så vidt jeg husker, sidste gang omtales den 25. september 1066 i slaget ved Stamford-bridge). Da nu den sidst nævnte skjald slet ikke vides at have betjent sig af 'kviðuhátt', ligger den formodning ikke fjern, at «Höfuðbaðm . . . drýgði» er forfattet af Þjóðólfr ór Hvini, hvad enten det har hørt til Ynglingatal, eller til det digt om Harald hårfagre, hvoraf Flat. udg. I 567—568 citerer et par vers, vistnok i en for en del forvansket form, eller måske til et tredje nu for øvrigt forsvundet kvad.

4) I fortalen til Heimskringla findes et sted, der i P. A. Munch's oversættelse lyder således: «Thjodolf hin Frode (den Kyndige) fra Hvin var Harald Haarfagres Skald;

(1) Her mangler egentlig ordet **hreina**.

(2) Denne sidste forklaring («en í fyrri . . . sækonungs») er i øvrigt noget underlig, da Fjörnir ellers ikke synes at forekomme som navn på en søkonge, men især fordi udtrykket «öve gavmildhed på bølgerne» klinger så besynderlig.

han digtede ogsaa et Kvæde om Kong Ragnvald Heidumhærre (höjere end Heider), hvilket heder Ynglingatal. I dette Kvæde nævnes 30 af Ragnvalds «Forfædre, og fortælles om enhver Enkelts Död og Gravsted». — Men det Ynglingatal, der er bevaret i Ynglingasaga, omhandler i virkeligheden kun 7 fyrsters⁽¹⁾ gravsteder. (De syv fyrster ere: Vanlandi, Dómarr, Yngvarr, Halfdanr I og II, Eysteinn II, Áleifr II.) Nu er det vel så, at det sted, der gemte de andres jordiske levninger, i nogle tilfælde kan siges at være givet ved selve döds måden. En sten lukkede sig efter Svegðir (eller Sveigðir), der således forsvandt. Önundr blev dræbt af et stenskred, hvoraf han måske ikke kunde udgraves. Og når en mand blev indebrændt således, at der af bygning og mennesker intet blev tilbage uden aske (noget, der kan have været tilfældet med: Vísburr, Eysteinn I, Ingjaldr), blev der måske ikke opkastet nogen gravhöi. Men i de tilfælde, hvor Ynglingasaga tilføier i prosa, f. ex.: «Váru þeir Álfr ok Yngvi heygðir á Fyrisvöllum» (Heimskringla ved Unger side 19¹⁷), «ok er hann heygðr at Uppsölum» (ib. 23¹⁶⁻¹⁷ og 25¹²), er dette dog måske taget af Ynglingatal.

5) Det Ynglingatal, der indeholdes i Ynglingasaga, opregner ikke 30, men kun 26, af Ragnvalds forfædre, d. v. s., af hans langfeðgar (hvilket er originalens udtryk). Men formodentlig har dette digt (jf. Íslendingabók, begyndelsen af andet tillæg) begyndt med: Yngvi, Njörðr, Frayr⁽²⁾. Og Heimskringlas forfatter synes at have medregnet Ragnvald, for at få det runde tal 30.

⁽¹⁾ nemlig: 2 'drotters' og 5 'kongers', i følge Ynglingasaga kap. 20.

⁽²⁾ Se G. Storm, Snorre Sturlassöns Historieskrivning side 104. Se ligeledes Historisk Tidsskrift 3. bind, Kristiania 1875, side 58 (i en afhandling om Ynglingatal, hvilken afhandling jeg ikke havde set, da jeg skrev nærværende nr. 5).

Versarten i Ynglingatal er ikke 'fornyrðislag' ⁽¹⁾, men hvad Óláfr hvítaskáld (SnE. II 98) kalder 'kviðuhátt', d. v. s., den versform, Sievers, Skaldenmetrik II 291, betegner ved 'Drei- und viersilbler abwechselnd'. Dette verselag var ikke meget almindeligt. Men deri er dog forfattet t. ex.: 1) Ynglingatal. — 2) Háleygjatal Eyvindar. — 3) Arinbjarnardrápa ⁽²⁾ Egils. — 4) Sunatorrek Egils. — 5) Glælognskviða Þórarins loftungu. — 6) Hákonarkviða ⁽³⁾ Sturlu Þórðarsonar. — 7) To vers i Gíslasaga ('Tvær sögur' side 39 og 124), nemlig:

Myndit þau
 á þórsnesi
 mála lok
 á minni sök,
 ef vésteins
 væri hjarta
 «Bjartmárs sonum» ⁽⁴⁾
 í brjóst lagit.
 Glúpnuðu ⁽⁵⁾,

⁽¹⁾ Sammensætningen 'fornyrðalag' synes ikke at forekomme i oldskrifterne. Overskriften i SnE. I 712¹ («*Fornyrða-lag*») er urigtig. I Reg. står

»fōz ýrþ ǵ.«

(så vidt jeg kan se, skrevet: ikke «*alia manu*», men med samme hånd som det øvrige, kun med noget finere træk og mattere blæk). Længere nede på samme side (SnE. I 712¹⁹) har Reg.

»ifoznyrþif lagi«.

yrði (i fornyrdís) er naturligvis afledet af orð — snarest af orð = vísuorð.

⁽²⁾ Hvorfor ikke 'Arinbjarnarkviða'? Findes der noget 'stef' i dette digt?

⁽³⁾ Se Fms. IX 234 og 265 (Flat. udg. III 6 og 22).

⁽⁴⁾ Dette 'vísuorð' giver en rigtig mening, men kan ikke antages at være uforvansket, da formen (— — √ √) ikke synes mulig. Det oprindelige var måske: bræðrum þrimr.

⁽⁵⁾ Håndskrifterne have «Þá glúpnuðu». Men det unødvendige «Þá» hidrører vistnok fra afskrivere.

es glaðir⁽¹⁾ skyldu,
 móður bræður
 minnar kvánar,
 sem eyðendr
 eggi væri
 fjarðar dags
 fúlu lostnir. —

8) Et halvt vers (4 'vísuorð') af Þorvaldr blönduskáld, SnE. I 244⁹⁻¹². — 9) Femten og et halvt vers (124 'vísuorð') Grett². side 59-60 og 120-122 (jf. Fbr². side 4) og 124-125 og 143-145. — 10) Háttatal Snorra 102. — Det er åbenbart kun i mangel af en correct og bekvem betegnelse, og fordi 'fornyrðislag' og 'kviðuhátt' nærme sig hinanden i versliniernes korthed, at 'kviða' er bleven anvendt i sammensætninger som: Hýmiskviða, Prymskviða, osv. — Man har endog udvidet betydningen i 'kviða' således, at det er bleven brugt om en versart, der i metrisk henseende er 'dróttkvætt'. Se benævnelsen 'kviðan skjálfhenda' SnE. I 646₁₀.

Hkr.⁽²⁾ 12²⁰⁻²³ b (Ynglingatal verslinie 5-8),

ok sikling
 Sviðis geira
 vágr vindlauss
 um viðar skyldi.,

ser i de håndskrifter, jeg har anledning og leilighed til her at benytte⁽³⁾, således ud:

(1) «gleðjast» ('Tvær sögur' side 39) passer ikke til formen — og heller ikke til sammenhængen. 'Tvær sögur' side 124 står det rigtige glaðir.

(2) I nærværende 'Bemærkninger angående Ynglingatal' betegner 'Hkr.' (når intet — altså, f. ex., ikke 'Kh. I' — er tilføjet) overalt Unger's udgave af Heimskringla.

(3) Disse håndskrifter ere følgende fire:

1) Kringla i Ásgeir Jónsson's afskrift AM. folio 35. — (En anden afskrift af Kringla ved Ásgeir Jónsson tilhører

Kringla i AM. folio 35

• z fícling
 Svígþis geira
 vágr vindlæs
 v̄ við a fcyldæ.

(Af de 7 »i«er ere, som man ser, 3 forsynede med en prik. Men den første af disse prikker står i virkeligheden ikke over »i«, men over »c«.)

[AM. folio 37 er her kun en afskrift af Kringla i AM. folio 35, og uden nytte.]

Jöfraskinna i AM. folio 38

• oc fícling
 fuigþ geira
 vagr vindlæfs
 of við a fkyllde.

(Af de 6 »i«er ere, som man ser, 3 forsynede med en prik. Men denne er overalt sat på et galt sted.)

Fríssbók

• z fíg|⁽¹⁾lín
 fvígð' geira.

universitetsbibliotheket i Kristiania, i følge Unger Hkr. XVIII note ². Men se G. Storm «Snorre Sturlassöns Historieskrivning» side 206 note ⁵.)

2) Jöfraskinna — eller rettere: en del deraf — i den omhyggelige og interessante norske afskrift AM. folio 37. (Se G. Storm, l. l. side 203. Jf. Heimskringla Kh. I side XXIV—XXV.)

3) Samme membran i Ásgeir Jónsson's afskrift AM. folio 38.

(Foruden disse to afskrifter af Jöfraskinna, skal der end videre findes en afskrift af Jöfraskinnas Ynglingasaga i Upsala univ. bibl., i følge G. Storm l. c. side 208 ¹²⁻¹⁵.)

4) Fríssbók («Codex Frisianus»), d. e., membranen AM. folio 45.

(1) Den lodrette streg betyder overgang til en ny linie i membranen.

vargr vindlaús⁽¹⁾
 of viða fkyllði.

Det første bogstav er i skindbogen ikke »z«, men et tegn, der har nogen lighed dermed. Det acuttegn, der gelder det sidste »i« i »fíg|língr«, er kommet til at stå over det første træk af »n«. Prikken over »y« står her (og mange andre steder, både i denne og andre membraner) ikke over midten, men over det første træk, af »y«.

Med hensyn til egentlige feil er forholdet imellem de tre håndskrifter i anførte 'vísuhelmingr' følgende.

Jöfraskinna står överst og er vistnok uden feil. Ti det er urigtigt, når Heimskringla Kh. I 18 note⁷ ligefrem angiver, at D (= Jöfraskinna i 38) har »Svigdir«. Ligesom, for eksempel, »yrþ« i Konungs-edda til SnE. I 712¹ (se nærværende 'Bemærkninger' side 188 note¹) må læses yrðis, således må vistnok Jöfraskinnas »fuigþ« betyde svigðis — skönt »þ« i almindelighed ikke har samme betydning som »þ« (hvilket sidste, i övrigt, heller ikke pleier at betyde þis eller ðis).

Kringla frembyder »v« i steden for (Jöfraskinnas og Fríssbóks) of, hvilket sidste synes at burde foretrækkes.

Fríssbók har tre feil: 1) skrivfeilen i »fíg|língr«, hvor det første »g« synes at være en falsk reflex af det sidste; 2) »fsvigð'« i steden for svigðis; 3) »vargr« i steden for vágr.

Jeg skal ikke her indlade mig på verbet viða, hvis betydning i det væsentlige er klar. (Peringskiöld i sin latinske oversættelse [1697] synes at gengive »um viða« ved »cingere ligneis trabibus«.)

Andre spørgsmål træde i forgrunden. Hvad betyder Svigðis eller svigðis? Og hvad betyder geira?

Hvorledes have nu afskrivere, udgivere, oversættere, fortolkere, lexicographer, osv., stillet sig til disse spørgsmål?

(1) Over »v« står et længdetegn.

I Jöfraskinna og Fríssbók, hos Jens Mortenssön (1594) og Peder Claussön (1633) og Jon Rugman (1670), i J. Peringskiöld's text (1697), i sammes latinske oversættelse (samme år), i Magnús Stephensen's textudgave (1804), i N. F. S. Grundtvig's oversættelse (1818) kan man ikke engang se, om svigðis er bleven opfattet som et egennavn eller som et fællesnavn. — Grundene hertil ere forskellige. 1) Ligesom andre skindböger bruge Jöfraskinna⁽¹⁾ og Fríssbók meget ofte et lille bogstav i begyndelsen af egennavne. 2) J. Mortenssön og P. Claussön og J. Rugman udelade verset. 3) I Peringskiöld's og M. Stephensen's text⁽²⁾ begynder enhver verslinie med et stort bogstav. 4) Peringskiöld's latinske oversættelse⁽³⁾ synes at udelade ordene svigðis geira. 5) N. F. S. Grundtvig's meget frie oversættelse nøies her med at fremstille hovedsagen (i en meget tiltalende, og noget idealiseret, skikkelse).

I AM. folio 35 (Kringla), i Hkr. ved Unger (1868), i den upsalske udgave af Heimskringla (1870), i 'Monumenta historica Norvegiæ' ved G. Storm (1880) er skrevet Svigðis, og i Wisén's 'Carmina Norrœna' (1880) Svegðis, naturligvis uden at det kan ses, hvilken bestemt genstand der menes.

I Heimskringla Kh. I (1777) side 18^a står «fvigdis» og (vistnok som følge deraf) i den stockholmske udgave (1816) «svigdis».

(1) Vel er Jöfraskinna i AM. folio 38 ingen skindbog. Men det er åbenbart, at Ásgeir's

»fuigþ«

er i det væsentlige en nøiagtig gengivelse af det, der har stået i skindbogen.

(2) Man mener måske med hensyn til Peringskiöld, at man kun behøver at holde sig til hans to oversættelser (den svenske og den latinske). Men disse afvige indbyrdes.

(3) Den lyder: «*Ita ut lacus ventorum expers, Imperatorem, ligneis cingeret trabibus*». — Skal måske «*Imperatorem*» være en gengivelse af sikling svigðis geira?

I følgende fire oversættelser

a) «*Cum Regem**Svioniæ,**Lacus ventorum expers**Cingens, letho dabat.* Hkr. Kh. I (1777);b) «*Als dem hohen**Herrscher Swithjods**Die windesstille**Welle den Tod gab.* G. Mohnike (1837);c) «*And when brave Frode came, he found**Swithiod's dark chief, Fiolner, drowned.**In Frode's mansion drowned was he,**Drowned in a waveless, windless sea»*

S. Laing (1844);

d) «*Og Svithjods**Styrer skulde**i vindløs Bølge**sin Bane finde»* P. A. Munch (1859)

synes de ved spærret skrift udhævede ord at svare til sikling svigðis geira. Men der tilføies ingen oplysning på noget af disse steder; hvor man fölgelig savner enhver antydning af, hvorledes siklingr svigðis geira kan komme til at betyde *hersker over Svitjod*.

De övrige steder ere fölgende, i chronologisk orden.

1) Peringskiöld's svenske oversættelse (1697):

«*När Swea-Konungen**Swegdis Fader**I ett stilla Miöd-kar**Stiälptes och drunckna».*

2) Heimskringla Kh. I (1777):

«*Da Konningen**Ofuer Odins Landskab**Den stille Siö (Miödkarrit)**Skulde felde».*

3) Konunga-Sagor af Snorre Sturleson. Öfversättning. Stockholm (1816):

«*Då Konungen
Öfwer Odens Land
I windlös sjö (Mjödkalet)
Falla skulle*».

4) Heimskringla Kh. VI (1826):

«Ordo: oc Svegdís geira vindlaus vagn
fkyldi of víða fíklíng.

Versio: et b) *unda ventis inaccessa oppressit Sveciæ regem.*

Glossa: b) *siklingr svegdís geira rex Sveciæ, svegdís geiri segmentum, portio Svegeris, olim Sveciæ Regis*».

5) Ferd. Wachter, Snorri Sturluson's Weltkreis übersetzt und erläutert (1835):

«*Und den Siegerspross*²⁷⁾
*Der Speere Swigdir's*²⁸⁾
*Die windlose Woge*²⁹⁾
Abwalden sollte.

27] den König, sikling, siklingr, kommt am wahrscheinlichsten von sigr, Sieg. — 28) svigdis (D.⁽¹⁾ E. Svigdir) geira. Svigdir (svegdír) ist am wahrscheinlichsten ein Name Odin's als welchen ihn z. B. Johann Olafsen (im Glossar zu Om Nordens gamle Digtekunst) aufführt [vergl. Finn Magnúsen Lex. Mytholog. S. 644. der sich aber nicht erinnert, ihn gefunden zu haben]; der König der Speere Swigdir's (Odin's) ist der schwedische König. — 29) vagn, See, der windlose See, d. h. mit Trank gefülltes Fass; Cod. D.⁽²⁾ vargr, Wolf».

6) Jacob Aall's oversættelse af Heimskringla (1838):

«*Döden fandt
i vindlös Vove*

(1) Ikke D! Se nærværende 'Bemærkninger' side 190¹³ 191¹¹⁻¹⁹.

(2) Det er ikke D (= Jöfraskinna i 38), men E (= Fríssbók), der har den meningsløse læsemåde vargr. Se nærværende 'Bemærkninger' side 190¹⁴ 191¹³⁻¹⁰ 197⁶⁻⁷.

*Kongen over
Svegders²⁾ Kreds.*

²⁾ *Svegder var ogsaa et af Odins Tilnavne af ubestemt Oprindelse. Her hentydes til den følgende Konge.*

7) *Antiquités Russes I 257—258 (1850):*

*«nam in fatis erat,
ut sinus, venti expers,
imperatorem agri
Odinii opprimeret».*

Hertil føies følgende 'constructio' og forklaring af originalen til denne oversættelse: «ok vindlaus vágr^β skyldi of viðay siklíng Svigðis geira^δ.

^{β)} *i. e. vas vinarium, vel liquor mulsi, vase contentus. γ) viðá = vinna (ð = nn), operari, facere; h. l. superare, opprimere; of est partic. expletiva. δ) i. e. regem Sveciæ. Formas Svegðir, Sveigðir, Svigðir, quæ tantum occurrunt h. l. et Hist. Hak. boni cap. 9, pro nomine Odinis accipimus, forte inserto tantum v diversas a Sigðir, Sigþer, quod inter nomina Odinis afferunt fragm. membr. Ed. Sn. Geiri, segmentum angulare, it. particula glebæ oblonga; h. l. de terra, solo, agro, unde Svigðis geiri, terra Odinis, Svecia».*

8) Carl Säve, Snorre Sturlesons Ynglinga-Saga tolkad och upplyst (1854):

<i>«På sikling³ öfver</i>	<i>ok sikling</i>
<i>Svigders⁴ land</i>	<i>Svigðis geira</i>
<i>vindlös våg⁵</i>	<i>vágr vindlauss</i>
<i>vinna skulle.</i>	<i>of-viða skyldi.</i>

³⁾ *Isl. siklingr, skaldebenämning på en konung.*

⁴⁾ *Isl. Svigðis-geira siklingr, Svigders lands konung, d. ä. Fjölner, och det är då det samma, om man tager Svigðir == Svegðir, eller såsom ett af Odens tillnamn, ty landet blifver i alla fall Svithjod. Vid denna förklaring tages versen så: Ok vindlauss vágr skyldi of-viða Svigðis geira (g. sg. af geiri, m.) sikling; men man skulle äfven kunna taga den sålunda: Ok svigðis geira (g. pl. af geirr, m.) vindlauss vágr skyldi of-viða sikling, då öfversättningen blifver:*

<i>På siklingen</i>	<i>vindlösa våg</i>
<i>oxe-spjutens</i>	<i>vinna skulle.</i>

Efter någres uppgift⁽¹⁾ skulle näml. svigðir vara ett skaldenamn på oxen; oxens spjut vore då horn, dryckeshorn. — Hvad Svegðir eller det äldre Svigðir betyder är dunkelt; det är kanske af samma rot som Isl. sveigia, böja, hvar till höra svigna, och subst. svig, n., och sveigr, m., och det har således funnits ett starkt verb sviga⁽²⁾, sveig, sviginn, Gotl. sväiga, svaig, svigin, sviga, svigta, böjas. Svigðir blefve då en nedböjare, underkufvare, hvilket således som tillnamn kunde passa både Oden, en härförare, och på ett så starkt djur som en oxe.

⁵⁾ Isl. vágr vindlauss, d. ä. mjöden uti det inbyggda karet, dit ingen vindfläkt kunde tränga».

9) Lexicon poëticum 229 b²⁹⁻³⁹ (1860): «geiri, m., ignis 2) segmentum panni vel terræ, figurâ triquetra, Germ. Gehre. — α) braccæ . . . — β) terra, Svigðis geiri, terra Svigðeris (Odinis), Svecia, Y. 14 (AR.⁽³⁾ I 258)».

10) Samme værk 801 b¹⁵⁻²²: «Svigðir, m., Odin, id. qu. svegðir: Svigðis geiri segmentum Odinis, pars terræ, territorium Odinis, Svecia, siklingr Svigðis geira, rex Sveciæ, Y. 14. Aut est id. qu. sigðir, inserto v, aut potator (Angl. swig, magnis haustibus bibere), propter mulsum poëticum, tribus haustibus evacuatis vasis: Odrere, Sona et Bodna, SE. I 222. cfr. AR. I 254⁽⁴⁾».

11) Skalde-kvadene i Ynglinge-saga, meddelte efter Fríssbók og gengivne af G. Lund (1866):

«ok sikling	og styreren
Svigðis geira	af Svigdes land
vágr vindlauss	vindløs rove
of viðá skyldi.	overvandt».

Hertil ere følgende anmærkninger föiede:

(1) Jeg mindes ikke at have enten set eller hørt nogen sådan «uppgift».

(2) Vistnok enten skriv- eller trykfeil i steden for «svíga».

(3) D. e. 'Antiquités Russes'.

(4) Dette «254» er formodentlig enten skriv- eller trykfeil i st. for '258'. (Se nr. 7.)

«sikling er en almind. digterisk benævnelse af 'konge'. Når Fjølner kaldes sikling af Svigðis 3: Odins land (geiri), da menes dermed Sverig. Men da navnet ellers ikke forekommer om Odin, har dels Sæve dels Egilsson⁽¹⁾ forsøgt andre forklaringer, der dog synes noget langt fra hentede. Efter Heimskr. VI (F. Magnusen) er Sv. navn på en gammel svensk konge. — For vågr har hdskr. her vargr».

12) Konunga-Boken öfversatt och förklarad af Hildebrand (1869):

«På sikling öfver
Svigdes land
vindlös våg
vinna skulle.

Svigde är ett af Odins namn».

13) Icelandic-English Dictionary side 608 a⁸⁰⁻⁸¹ (1874):
«Svegðir, m. one of the names of Odin, as also of a Swed. mythical king, Edda⁽²⁾, Yngl. S.»

Oversættelsen nr. 1 fjerner sig meget fra originalen. «Miöd-kar»et hidrører sikkert fra Ynglingasagas prosaiske beretning. Og enten «Swea-» eller «Swegdis Fader» må være indsat alene for at tjene til udfyldning af den tilsigtede versform. Skal «Swea-» være en gengivelse af «Svigþis geira»⁽³⁾, er geira måske allerede her opfattet i bemærkel- sen land; hvorom neden for. Men hvis det er «Swegdis Fader», der skal svare til «Svigþis geira», synes det sidste ord (geira) at være af oversætteren tænkt i etymo- logisk forbindelse med verbet gera (i steden for gerva) og, for så vidt betydningen angår, identificeret med gervir, som om dette nomen agentis kunde betyde *genitor*! Men

(1) Hos Egilsson har jeg dog kun lagt mærke til én forklaring, nemlig, den, der findes i Antiquités Russes og Lexicon poëticum.

(2) Forekommer Svegðir virkelig i Edda, i nogen som helst betydning??

(3) Således er verslinien skrevet i Peringskiöld's text.

så plumpt vilde sikkert ingen skjald have udtrykt sig i et æredigt, ja neppe i et nidvers.

Hvad de øvrige nummere angår, gengives *geira*

- 1) ved *landskab* (nr. 2) eller *kreds*⁽¹⁾ (nr. 6) eller *land* (nr. 3, 8, 11, 12). Men ingen har dog vel nogen sinde påstået, at enten *geirr* (gen. plur. *geira*) eller *geiri* (gen. sing.-plur. *geira*) i øvrigt ligefrem skulde have haft nogen af disse bemærkelser. Forholdet er formentlig følgende. Oversættelsen *landskab* i nr. 2 er udsprunget af sammenhængens tilsyneladende nødvendighed. Nr. 3 holder sig til nr. 2. Nr. 6 holder sig, med en lille rettende forandring, til nr. 4 (se neden for). Nr. 8 vakler imellem nr. 2 og nr. 7 (se neden for) på den ene og nr. 4 eller nr. 6 på den anden side (men betræder desuden en ny vei). Nr. 11 holder sig til nr. 2 og 7 og 9—10 (se neden for), men anfører dog opfatningen i nr. 4. Nr. 12 følger nr. 2 og 7 og 9—10.
- 2) ved *segmentum* (nr. 4). Her begynder man at gå til bunds i betydningen af *geiri*⁽²⁾. Men *geiri* betyder ikke ligefrem *segmentum*. Og det er derfor, at S. Egilsson oversatte *geiri*
- 3) ved *segmentum angulare* (nr. 7), *segmentum «figurá triquetra»*⁽³⁾ (nr. 9⁽⁴⁾). Man tør vel sige, at *geiri*, uden tvivl afledet af *geirr* (*spyd*), overhovedet kan betegne ethvert 'stykke, der i sin form har en vis lighed enten med en spydsod (den horizontalt afskårne spids

(1) D. e. 'en vis del af et land'.

(2) For resten er nr. 4 noget forvirret, i det constructionen ikke stemmer overens med oversættelsen og forklaringen. Se også neden for.

(3) Ved en skriv- eller trykfeil, da her må stå: enten *figurá triquetrá* eller *figura triquetra*.

(4) «*segmentum*» uden noget tillæg, i nr. 10, er kun en forkortelse af udtrykket.

af et spydblad) eller med et spydblad'. Men herfra er der et betydeligt spring til *terra* (nr. 7 og 9) eller *solum* (nr. 7) eller *ager* (nr. 7) eller *pars terrae* (nr. 10) eller *territorium* (nr. 10). Når nr. 7 opstiller »*particula glebæ oblonga*» som en art mellemled imellem »*segmentum angulare*» og »*terra*», så forekommer dette (denne opstilling) mig at være noget vildledende. Ti hvad nr. 7 betegner ved »*particula glebæ oblonga*» kan dog vist ikke være andet, end spydbladets langagtige form i mer eller mindre fri overførelse på et stykke jord. Man kan i virkeligheden lige så godt tale f. ex. om *skýgeiri*, som om *landgeiri* eller *grasgeiri*. Stoffet spiller nemlig ingen rolle i betydningen af ordet *geiri*, hvorimod formen alene er her det bestemmende. Heraf turde nu følge, at *geiri* hverken kan betyde *land* eller *landskab* (eller lignende) i almindelighed, eller *portio* (nr. 4) i almindelighed, men kun et *land* — eller *landskab* (eller lignende) eller en *portio* — af den ene eller den anden af de oven for (side 198₁₀—199¹) angivne former. Kun hvis det var givet, eller i det mindste meget sandsynligt, at Tjodolv havde tænkt sig: a) en »*Svigðir*» som en fyrste, der i tiden før Fjölnir havde hersket over Svitjod; b) dette Svitjod som et land af formen *geiri* — kunde »*Svigðis geiri*» antages at betyde »*Svigðis land*».

- 4) ved *der Speere* (nr. 5) og *spjutens* (nr. 8), i det *geira* (på disse steder) er bleven taget som gen. plur. af *geirr*, *spyd*. Antageligheden af denne opfatning vil bero på betydningen af *svigðis*. — Så meget kan imidlertid her bemærkes, at »*der König der Speere Swigdir's*» i intet tilfælde synes at kunne betyde *den svenske konge*. Nr. 5 tager ikke hensyn til kendingernes natur, og af denne grund må dette nr. i det væsentlige her forbigås. —

Ordet *svigðir* (gen. sing. *svigðis*) tillægger man følgende bemærkelser.

- 1) en gammel svensk konge, i nr. 4 (jf. nr. 11) i ordene «portio Svegderis, olim Sveciæ Regis». Men hvad vil dette «olim» sige? Også her (se nærværende 'Bemærkninger' side 198 note²) er nr. 4 forvirret. Ynglingatal kender nemlig kun én fyrste af navnet Svegðir⁽¹⁾, og denne levede ikke «olim», i forhold til Fjölnir, men var en søn af denne.
- 2) nys nævnte Svegðir, søn af Fjölnir. Denne opfatning findes i nr. 6 (jf. nr. 8⁽²⁾). Men vilde det dog ikke være besynderligt — når ikke noget ganske særegent derved skulde antydes eller udtrykkes — at betegne en fyrste ved omskrivningen 'hersker over sin søns land'?
- 3) nr. 2—3 samt 7—12⁽²⁾ ere enige i, at, ligesom geiri betyder *land* eller lign.(!), således er også svigðir et af *Odens* navne, og at svigðis geiri fölgelig er eller kan være = *Odens land* = *Svitjod*. Lad os nu antage, at svigðir virkelig var et af *Odens* navne. Ynglingasaga opstiller rigtig nok Oden som stifter af riget Svítjod. Men er der gyldig grund til at antage, at Ynglingatal har gjort det samme? eller overhovedet anset Oden for at have været en svensk fyrste? Det er i alt fald overmåde tvivlsomt, om «*Odens land*» vilde passe i nærværende sammenhæng (Ynglingatal 1⁵⁻⁸).

Ikke alene i nr. 2—3 samt 7—12, men også i nr. 5⁽³⁾, finder man den mening, at Oden hed blandt andet svigðir. Kilden til denne mening er, efter al sandsynlighed, selve ordrækken sikling svigðis geira, i det John Olafsen (Jón Ólafsson), da han i 1777 (eller noget før) skulde

(1) Af navnet Svígðir derimod ingen.

(2) Dobbeltheden (eller — dog rettere — tredobbeltheden) i nr. 8 ses oven for, side 195—196.

(3) Se oven for, side 194₁₅₋₁₀. — Nr. 4 og 6 tage sig den frihed at forandre, uden videre, svigðir til svegðir. Nr. 5 har begge former.

oversætte disse ord⁽¹⁾, har ment at måtte, i henhold til *Ynglingasaga*, tillægge dem betydningen *konge over Odens landskab*. Da samme forfatter, i 1786, udgav sit bekendte fortjenstfulde værk, *•Nordens gamle Digtekunst•*, hvori han, side 132 (§ 100), havde optaget følgende *‘vísuhelmingr’*:

•Pann er ádr frá irum
id-vandr of kóm fkídum,
falbrigdandi svegdis
ívan-vángs lidi þángat•,

forklarede han, i den værket vedföiede *•Mantissa•*, *•Svegdir•* ligeledes ved *•Othinus•*, formodentlig af den grund, at han, ligesom andre i en senere tid (Wachter, Aall, S. Egilsson, Säve), har identificeret *svigðir* og *svegðir* med hinanden⁽²⁾. I begyndelsen har den mening, at *svigðir* var *Oden*, neppe kunnet hæve sig til at blive overbevisning. Men da man trode at have gjort den opdagelse, at *svegðir* var *Oden*, så har man fundet, det lå temmelig nær, at holde *svigðir* og *svegðir* for to udtalemåder af et og samme ord. Unegtelig er den phonetiske forskel imellem *svigðir* og *svegðir* ikke synderlig stor. Men den er ikke større, for eksempel, imellem oldnord.-isl. *sitja* (*sedere*) og oldn.-isl. *setja* (*ponere*), eller imellem nht. *sitzen*

(1) Se *Heimskringla* Kh. I xxiii²⁸⁻³⁹.

(2) *Heimskringla* Kh. VI 23 er denne opfatning af ordet *svegðir* opgivet, i det (det i sidst anførte *‘vísuhelmingr’* forekommende) *salbrigðandi svegðis* forklares der på følgende måde: *•brigðandi Svegdis sal deserens Svegderi atrium 3: petras, montes; (vid. Yngl. S. Cap. 15.) Norvegiam scilicet, sed planos Danicæ campos petens•*. Da denne forklaring neppe kan antages at hidrøre fra Finn Magnusen, må Jón Ólafsson have forandret sin mening med hensyn til betydningen af *svegðir*. Men i alt fald hænger Finn Magnusen's af Wachter anførte erklæring (se oven for, side 194¹²⁻¹¹) sammen hermed.

(*sedere*) og nht. *setzen* (*ponere*)!⁽¹⁾ Det er vist heller aldrig faldet nogen ind, at *svigðir* og *svegðir* ikke kunde være to forskellige ord. Og at de ere det, fremgår deraf, at alle håndskrifter (*Kringla*, *Jöfraskinna*, *Fríssbók*) have *svigðir* i det her omhandlede første vers af *Ynglingatal*s opbevarede del, medens intet håndskrift har *svigðir* på noget andet sted, hverken hvor den svenske drot (søn af *Fjölnir*) er ment, eller hvor *Oden* antages at være ment. Skulde *svigðir* (i *Kringla* og *Jöfraskinna* og *Fríssbók*) måske være en enstemmig skrivfeil i steden for *svegðir* = 'óðinn'? Jeg vil her slet ikke tale om, at óðinn, efter min anskuelse (se oven for, side 200¹⁸⁻²³), neppe tør antages at passe i sammenhængen. Men hvor finder man *svegðir* som et navn på *Oden*? Svar: i den oven for (side 201), efter «Nordens gamle Digtekonst», anførte 'vísuhelmingr', hvor Jón Ólafsson har taget *svegðir* som en betegnelse for *Oden*, uden i øvrigt at indlade sig på nogen nærmere forklaring. Jeg har allerede (side 201 note²) bemærket, at enten Finn Magnusen eller snarere Jón Ólafsson selv har opgivet denne tydning. Men S. Egilsson har igen optaget den, ikke alene på de oven for (side 195 og 196, under nr. 7 og 9—10) anførte steder, men også *Lex. poët.* 796 b²⁸⁻²⁰, hvor det hedder: «*Svegðir, m., nomen Odinis (id. qu. Svigðir, cfr. formas sveigðir, sigðir, sigþær): Svegðis salr camera Odinis, testudo clipeorum (skjaldborg, cfr. SE. I 420), it. clipei, vide salbrigðandi, Hg. 9. Hkr. Tom. VI h. l. Svegðir accipit de Svegdere, R. Sv.⁽²⁾, filio Fjölnieris, et Svegðis salr atrium Svegderis, de montibus Norvegiæ⁽³⁾; quæ ratio*

(1) 'Mart kann öðru líkt að vera' siger et isl. ordsprog.

(2) D. e. «*Rege Sveciæ*».

(3) Se nærværende 'Bemærkninger', side 201 note².

mihi non satis firma videtur⁽¹⁾. Om salbrigðandi hedder det Lex. poët. 679 b³⁴⁻³⁷: «salbrigðandi, m., *cameram movens, quatiens* (salr, brigða): Svegðis s. *clipeum movens, praeliator, vir, a* Svegðis salr *camera Odinis, clipeus* (SE. I 420), Hg. 9. — Efterser man SnE. I 420, læser man der (Skáldskaparmál kap. 49 begynd.) følgende: «Vâpn ok herklæði skal kenna til orostu, ok til Óðins ok valmeyja ok herkonunga, kalla hjálm hött⁽²⁾ eða fald, en brynju serk eða skyrtu, en skjöld tjald, ok skjaldborgin er köllut höll ok ræfr, veggr ok gólf». Heraf følger, at 'svegðir' i 'salbrigðandi svegðis' ikke behøver at betyde *Oden*, men kan lige så gerne være navn på en herkonungr. At dette sidste i virkeligheden er tilfældet, synes håndskrifterne på det tydeligste at godtgøre, i det de fremstille kendingen salbrigðandi svegðis i følgende skrivemåder. 1) Kringla (i AM. folio 35): «salbrygðandi⁽³⁾ svegðis». 2) Jöfraskinna i AM. folio 37: «salb'gðande sveigðes». 3) Jöfraskinna i AM. folio 38: «salbrigðandi sveigðis». 4) Fríssbók: «sal brigðandi sveigðis». (Hertil slutter sig AM. folio 61, med «salb'gðandi sveigðis», og Flateyjarbók, med «salb'gðande

(1) Den her oven for (side 201 note²) anførte opfatning forekommer også mig uholdbar. Rigtig nok kunde en kending som svegðis salr bruges om en *sten* eller *klippe*, i henhold til Ynglingasaga kap. 15. Men der er et stort spring fra begrebet *sten* eller begrebet *klippe* til begrebet *klippeland*, især når talen er om et land af Norges udstrækning. Et sådant spring tror jeg ikke nogen af de gamle nordiske skjalde kunde have gjort. Desuden betyder brigða ikke *deserere*. I salbrigðandi svegðis betyder brigða formodentlig 'rjúfa' (*rumpere* o. lign.). Jf. t. ex. «hlíf raufsk fyrir gram» (Heimskr. Ól. helg. kap. 248 v. 1, Óh. 1853 side 223_{8a}, Fms. V 95⁴, Flat. udg. II 366_{18a}) og Eggjar langbarðs rufu folktjald (Ól. drápa Tryggv. 18).

(2) Se Njála II side 278 note²⁴⁵.

(3) y (i steden for i) hidrører formodentlig fra afskriveren.

fneigðízft⁽¹⁾.) Ynglingasaga kap. 15—16 kalder nemlig den tit nævnte drot af Ynglinga-slægten, søn af Fjölnir og fader til Vanlandi: 1) i Kringla overalt svegðir⁽²⁾, men 2) i Jöfraskinna⁽³⁾ og Fríssbók overalt sveigðir⁽⁴⁾. Og det står i det mindste for mig som noget utvivlsomt, at ligesom Ynglingatal (Ynglingasaga kap. 54) bruger udtrykket herkonungr om nr. 29⁽⁵⁾ i 'Ynglinga'-rækken (Aleifr geirstaðaalfr), således mener Guthormr sindri, i verset i «Hg. 9» (= Heimskr. Hák. góð. kap. 9), nr. 5⁽⁶⁾ i 'Ynglinga'-rækken. Foruden denne fyrste vides intet i hele den oldnordiske litteratur at være bleven betegnet enten ved svegðir eller ved sveigðir, endsige ved begge disse former.

Efter min anskuelse bör sigðir, «sigþær», svegðir, sveigðir, svigðir adskilles på følgende måde.

A) sigðir (SnE. II 556^{8*}) = «sigþær» (SnE. II 472_{11b}), et af Odens navne. (Lydrækken 'sig' i 'sigðir' = «sigþær» er måske identisk med sig f. ex. i følgende navne på Oden: sigföðr, sigmundr, sigtryggr, sigþrórr. — Om dette forhold sig så, eller ikke, er i øvrigt ligegyldigt med hensyn til de her omhandlede spørgsmål.)

B) svegðir. Således kalder Ari fróði og «Historia Norwegiæ» og Kringla den femte fyrste af 'Ynglinga'-slægten.

(1) I virkeligheden står her måske

»fneigðízft«.

(2) Denne form findes også hos Ari fróði (Íslendingabók, andet tillæg) og i «Historia Norwegiæ».

(3) D. e.: AM. folio 38. — AM. folio 37 kommer her ikke i betragtning. Begyndelsen af Ynglingasaga er optaget i dette håndskrift efter AM. folio 35 (Kringla); hvoraf følger, at AM. folio 37 har svegðir.

(4) Ligeså Flat. udg. I 26₁₄ (jf. Snorra-Edda ved Rask side 366₁₀ og Fas. II 12⁷) og II 533₁₁ (jf. Fms. VIII 2¹³).

(5) Jeg holder mig nemlig til Ari fróði og «Historia Norwegiæ»: Yngvi. Njörðr. Frayr. Fjölnir. Osv.

C) sveigðir. Således kalder Jöfraskinna og Fríss-bók og AM. folio 61 og Flateyjarbók den femte fyrste af 'Ynglinga'-slægten.

Navnene svegðir og sveigðir betegne altså et og det samme.

D) svigðir, *oxe*. (Den etymologiske betydning af svigðir turde snarest være *den krumhornede*. — Men spørgsmålet herom ligger uden for nærværende undersøgelse.)

Den så tidlig bortkaldte Carl Säve synes at være den eneste, hvem det er faldet ind, at svigðir kunde betyde *oxe* (se oven for, side 195—196). Skönt uenig med ham i meget angående opfatningen af sikling svigðis geira⁽¹⁾, må jeg glæde mig over hans rigtige blik. Dog er jeg nødt til at gå et skridt videre, end Säve, og påstå, at svigðir ikke alene kunde betyde *oxe*, men at det endog må betyde det. Jeg kan nemlig ikke se rettere, end at denne opfatning er overhovedet den eneste mulige. Og dersom den mening virkelig⁽²⁾ indeholdes i Ynglingatal, ligesom ikke blot i Ynglinga-saga, men også i «Historia Norwegiæ», at Fjölnir er omkommen i et mjödkar, er det meget usandsynligt, at den gamle skjald skulde have meddelt beretningen om en så overordentlig skebne i så sködesløse udtryk, at hørere og læsere måtte antage, at denne fyrste var druknet på söen i stille veir; og det nagtet Ynglingatals

⁽¹⁾ i det han, ligesom andre, antager: a) at geiri kan betyde *land* (i almindelighed); b) at svigðir kan antages at være = svegðir; c) at svigðir kan antages at være et af Odens navne; d) at svíþjóð kunde i Ynglingatal være bleven kaldt *Odens land*; e) at svíþjóð i den i Ynglingatal 1 foreliggende sammenhæng skulde kunne optræde som «*Svegders land*».

⁽²⁾ hvilket antages i det mindste: i begge Peringskiöld's oversættelser; af Jón Ólafsson Hkr. Kh. I; i den svenske oversættelse af 1816; af Ferd. Wachter; af S. Egilsson (så vel i Ant. Russes som, under vágr, i Lex. poet.); af Carl Säve.

hovedopgave netop er, at fremstille hver enkelt fyrstes døds måde. — Man vil måske indvende, at svigðir aldrig forekommer i bemærkelsen *oxe*. Det er ganske rigtigt. Men det forekommer heller ikke i nogen anden betydning. Og det er slet ikke påfaldende, at en litteratur, som Nordboernes gamle poetiske, hvoraf så uendelig meget må være gået til grunde, frembyder adskillige ἀπαξ εἰρημένα. Et andet ἀπαξ εἰρημένον er, f. ex., sveiðuðr (Kringla) eller sveiðurr (Jöfraskinna og Fríssbók). Jeg anfører her netop dette ord, 1) fordi det, ligesom svigðir, forekommer i Ynglingatal (Ynglingasaga kap. 29); 2) fordi det, ligesom svigðir, betyder *oxe* — uden at (så vidt mig bekendt) nogen har forvexlet det med Oden⁽¹⁾, skönt sveiðuðr og sveiðurr har betydelig phonetisk lighed med sviðuðr og sviðurr, der er et af denne guds mange navne; 3) fordi det, ligesom svigðir, findes i en kending for 'drikkehorn'. Så vel sveiðuðr, eller sveiðurr, som svigðir er 'ókennt heiti' af den poetiske art.

Når en skjald vilde danne en kending for 'horn' (på eller af dyr) i almindelighed, lå det, som det synes, nærmest af alt, at kalde 'hornet' *hovedets* (eller *pandens*, el. lign.) *træ*.

Af denne art er kendingen viðr hauss, med tilføiet 'sannkenning': bjúgvíðr hauss, Krákumál 25⁵⁻⁶: drek kum bjór at bragði | ór bjúgvíðum hausa⁽²⁾. Det er, tror

(1) Derimod tage begge Peringskiöld's oversættelser sveiðuðr i bemærkelsen *får* («*fick sin swalke-drick | Af Fårens Wårja*»; «*graciliorem Ovis cornu partem ori admovit*»). Men hvis nogen af de gamle Nordboer nogen sinde har brugt væderhorn som drikkehorn, må sådant vistnok have været en ren undtagelse. I kendingerne for 'horn' finder man i alt fald intet spor deraf.

(2) drek kum er åbenbart ikke imperativ, som udråbstegnet i Fas. I 309 kunde forlede til at antage. Men Rafn's oversættelse, «*Ud af Hoveders Krumtræ'r | Øl vi snart skal drikke*» (Krákumál 1826 side 23), giver den rette mening.

jeg, bleven ytret, at dette bjúgvíðir hausa kunde betyde *hjerneskalder*. Og husker jeg ikke fejl, stammer denne ytring fra en høist udmærket mand. Men forholder det sig således, turde den bero på et löst indfald, da en slig opfatning synes aldeles uantagelig, som stridende imod kendingernes natur, på grund af den store forskel imellem formen af en hjerne-skål og formen af et træ. Selv om det kunde godtgøres, at vore forfædre havde ladet Enherjerne drikke af hoved-skaller, var dermed intet bevist. Udtrykket bjúgvíðir hausa måtte da have sin grund i en afvigende forestillings-måde. Der kan fremdeles neppe være tvivl om, at der med bjúgvíðir hausa menes 'oxehorn', skönt Krákumál 25 ikke indeholder nogen nærmere bestemmelse. I omskrivninger af 'drikkehorn' föie skjaldene ellers til en kending for 'horn i almindelighed' ofte genetiv af en betegnelse ('ókennt heiti' eller 'kenning' eller lignende) for 'oxe'. Således Egill Skallagrímsson (sagaen kap. 44 vers 2): þau vel ek orð til eyrna | óðs dýrs víðar róta, hvor det synes fuldkommen klart, at, som Dr. Scheving har antaget⁽¹⁾, óðs dýrs svarer til ýra Eg. kap. 44 vers 3.

En hyppigere kending for *drikkehorn*, end *oxehovedets* — eller *oxepandens* — *træ*, synes *oxehovedets* eller *oxepandens* — oftere ligefrem *oxens* — *sværd* eller *spyd* at have været. Man finder således

1) Íslendingadrápa 16: hæfis ^ hauss ^ fleinn. Jf.: «drekku allt af uxa | enni geira hlenni» Fas. II 337.

(1) under henvisning til Caesar B. G. VI 28: '(uri) neque homini, neque ferae, quam conspexerint, parcunt'. Se Egilssaga Reykjavík 1856 side 234¹⁸⁻²³.

Hvis þau ... róta ikke lider af nogen forvanskning, synes eyrna rætr at måtte betyde 'den del af hovedet, hvorpå ørene sidde', altså 'den øverste del af hovedet', og eyrna róta víðr fölgelig 'det træ, der voxer på hovedets øverste del'.

2) hos Egill Skallagrímsson (sagaen kap. 44 vers 3): *ýra (uroxernes) ^ atgeirar* (plural). — I selve det korte Ynglingatal findes (foruden svigðis ^ geirr) følgende kendinger af denne art: *okhreins ^ lögðir* (Yngl.-saga kap. 29); *sveiðuðs ^ mækir* (ib.); *hjarðar ^ mækir* (ib.). Hertil kommer nu, i samme digt, et par kendinger for 'horn på en tyrs hoved', nemlig: *farra ^ trjónu ^ flæmingr* (hvorom neden for) og *høfis ^ hjörr* (Yngl.-saga kap. 30).

Kendingen *svigðis ^ geira ^ vágr* stemmer overens f. ex. med: *hornflœðr Gísli Súrson* ('Tvær sögur' side 59¹² osv.); *hornstraumr Eysteinn Valdason* (SnE. I 254) osv.; *horna ^ brim Háttatal* 25; *horna ^ fors Steinþórr* (SnE. I 238⁴); *horna ^ sund Egill Skall.* (sagaen kap. 74 vers 3); *horna ^ (hrein)tjarnir Háttatal* 24; *ýra ^ atgeira ^ ýring Eg. Skall.* (sagaen kap. 44 vers 3). Med *vágr* især jf. *allra meina* (el. *stríða*) *heilivágr Sturla Þórðarson* (Fms. X 20¹⁷, Flat. udg. III 171_{13a}).

Hkr. 14^{5a} (Ynglingatal verslinie 2⁶) er kund (i trollkund⁽¹⁾) bleven opfattet på forskellige måder. Jeg skal anføre de opfatninger, jeg nu har ved hånden. Heimskringla Kh. I (1777) gengiver 'trollkund' ved «*Troldmands Dotter*» og «*magi filia*». Heimskr. Kh. VI (1826) har oversættelsen «*veneficæ filia*», og tilføier som forklaring: «*kundr filius, kund filia*». Wachter (1835): «*die Tröllentsprossene*», med noten «*tröllkund, aus dem Geschlechte der Tröll, der Zauberwesen*»; hvorpå oversættelserne i Heimskr. Kh. I anføres. Antiquités Russes I 260 (1850): «*tröllkund, giganteo genere orta*». Sæve (1854): «*Den trollborna*», med noten: «*Isl. tröllkund Grimhildr, det med trollen beslægtede grymma vðsendet*» osv. P. A. Munch (1859) gengiver «*tröll-kund*

(1) I et værk, der er så gammelt som Ynglingatal, bør man uden tvivl skrive troll — ikke tröll.

grimhilldr» (i *Heimskringla* Kh. I) kun ved «*Troldkvinden*». Lex. poët. 479 b^{29 35} (1860): «kund, f., Y. 16, in voce compos. tröllkund, vertunt filia, qs. respondeat masc. kundr. Sic certe voluit hanc vocem accipi auctor Corvicinii⁽¹⁾, str. 7: at kundar (gen.) Nörva apud filiam Nörvii (apud Noctem). Potes tamen kund idem esse atque kynd proles, progenies (a kun = kyn genus)». Hertil må dog bemærkes, at «kynd»⁽²⁾ kun synes at være en forvanskning af det kind, der findes på et par steder i Hyndluljóð i Flateyjarbók i formen kindar (se Flat. udg. I 15 a^{2. 18} og SæmE. ved Bugge side 159 b⁹ 160 a⁶). Lex. poët. 823 a¹⁶⁻¹⁴: «tröllkund, f., a gigantibus oriunda, giganteæ originis, i. e. Finnica (tröll, kundr a kun, kyn), Y. 16». Lund (1866) gengiver sin læsemåde, «tröllkund Grímhilldr», ved «*troldkvinden Grimhild*». Men Th. Möbius har i sit Altnordisches Glossar (1866) følgende korte artikel: «-kundr, adj. in: tröll-kundr». Og denne opfatning forekommer mig at være den antageligste. Ti skulde ikke kund (i trollkund) høre til en stamme -ku da-? og skulde ikke denne stamme være identisk med det gotiske -kunda-, i: airpa-kunda-, himina-kunda-, inna-kunda-, guma-kunda-, qina-kunda-, gōda-kunda-, osv.? Uppsalaæddas «kynd» (i «alfkyndar», SnE. II 263^{2 b} jf. I 72 note¹⁶, og «askyndar» SnE. II 263^{1 b} jf. I 72 note¹⁵) samt «kynþ» (i «gopkynþar» SnE. II 262₃ jf. I 72 note¹²) vilde da være en ucorrect (måske blot graphisk) variation af kund (i trollkund). Og stammen -kunda- (i trollkund) vilde betyde det samme, som stammen -kunna- (i alfkunnar, SnE. I 72₁₂ efter Reg., og áskunnar SnE. I 72₁₈ efter Reg.) samt stammen -kunniga- (i: alfkunngar, Fafn. 13, SnE. I 72

(1) Denne sætning synes at vise (hvad man i øvrigt kan slutte sig til), at S. Egilsson har i det væsentlige været af samme mening, som H. Scheving, med hensyn til productet «Hrafnagaldn».

(2) Her er kun tale om «kynd» som substantiv.

note¹⁶; áskunngar, Fafn. 13, SnE. I 72 note¹⁵; goðkunnig SnE. I 54¹¹ jf. II 258¹⁷⁻¹⁸, goðkunnigar SnE. I 72¹⁵, «gopkunnigir» og «guðkunnigir» SnE. I 82¹² med note).

Det etymologiske forhold imellem stammerne -kunda- og -kunna- er mig ikke klart. På den ene side forekommer det mig ikke ret sandsynligt, at -kunna- er afledet af «kun, kyn» (med andre ord: at stammen -kunna- er afledet enten af den gotiske stamme kunja- eller af den oldnordiske kynja-). På den anden side tror jeg ikke, -kunna- er fremkommet af -kunda- ved assimilation. Man kunde fristes til at tro, at den stammen -kunda- tilkommende betydning (*prognato-*, *prognata-*) allerede tidlig var bleven ligesom indpodet i stammen kunna⁽¹⁾ (*noto-*, *nota-*). Og havde man først tildelt kunna- tillægsbemærkelsen *prognato-*, *prognata-*, lå det nær at berige det med kunna- både i oprindelse og betydning nær beslægtede kunniga- på samme måde.

Hkr. 14^{4b} (Y.-tal versl.³⁰): «á beði Skútu». Hvor der er tale om et rindende vands beðr, må dette ord, i følge sin natur, egentlig betegne *bund og bredder* (under ét). Dog viser, som det synes, udtrykket sævar beðjum á (SnE. I 94¹¹), at betydningen (i beðr) er bleven indskrænket til *bred*.

Hkr. 14^{25a} (Y.-tal versl.³⁴) synes i det mindste alle de udgaver og fortolkninger, jeg nu har ved hånden, at finde udtrykket «vilja byrði» ganske i sin orden. Heimskringla Kh. I oversætter ligefrem *legeme* og *corpus*. De andre⁽²⁾:

(1) = got. kunþa-.

(2) Heimskr. Kh. VI, Wachter, Säve, P. A. Munch, Lex. poët. (artiklerne byrðr og vili), Lund.

ándens (animi) — viljens — byrde, hvilket de forklare ved *legeme*. Af de tre håndskrifter have to «vilja byrði» (Kringla i AM. folio 35 «vilja byrðe», Fríssbók «vilja býrði»). Og hvis denne kending var dannet i de senere kristelige århundreder, vilde den slet ikke være mig påfaldende. Men den lyder just ikke som en röst fra heden-skabet. I steden for «vilja byrði» har Jöfraskinna (i AM. folio 38) «vilja býrge»⁽¹⁾. Dette må vistnok være det oprindelige. I det trettende århundrede har man på Island måske haft Ynglingatal i en norsk afskrift, med en skrivemåde, der lignede den i 619, hvor man finder: «fýnðuðr» i st. for syndugr, «ftið» i st. for stíg, «næiðisc» i st. for «næigisk» (= oldisl. hneigisk), «bozð» i st. for borg (*stad*). Ganske af samme art, som «bozð» i st. for borg, er skrivemåden «byrði» i st. for byrgi. — Kendingen vilja byrgi er næsten identisk med kendingen vilja borg, der i Lex. poët. oversættes: under borg 1, α (side 68 b₁₄₋₁₈) ved *arx voluntatis, pectus*; under 3. vili 3 (side 880 a₁₁) ved *arx animi, corpus vel pectus*. Denne vaklen imellem *corpus* og *pectus* har vel sin grund i, at skjaldepoesien, som det synes, ikke har kendt omskrivninger, der betegnede det hele *legeme*, undtagen sådanne, der nærmest betød *bryst*, som den centrale del af legemet. — Kendingen vilja borg synes kun at forekomme Háttadal 51. Og det er slet ikke usandsynligt, at Tjodolvs vilja byrgi (bevidst eller ubevidst) har foresvævet Snorri, da han brugte kendingen vilja borg.

(1) «ý» viser, at Ásgeir har villet gengive dette ord nøiagtig.
— Varianten

«býrge»

findes i Heimskr. Kh. I, hvor den er skrevet «byrgi», og hvorefter den anføres af Wachter. I øvrigt har, så vidt jeg véd, ingen taget mindste notits af den.

Hkr. 14^{27*} (Y.-tal versl.⁸⁶) have ikke alene alle udgaver⁽¹⁾, men også alle håndskrifter, svelgja i steden for svelga. Det gamle svelga træder klart frem i et vers, der skal være digtet af Þórgils Hölluson i andet decennium af det ellefte århundrede (Laxd. 1826 side 284):

Sóttum heim at helga.

hrafn létum ná svelga,

hvor svelgja umulig kunde gå an. Ja, man finder svelga endnu i gamle membraner, ikke blot i sådanne, som 645 og 677⁽²⁾, men endog f. ex. i 519⁽³⁾.

Hkr. 15^{12 a fg.} (Y.-tal 49-52) er et vanskeligt sted (en vanskelig sætning), som jeg muligvis gjorde bedst i at forbigå, da måske ingen af læsemåderne vil vise sig fuldkommen tilfredsstillende, medens dog en naturlig ændring af den bedste iblandt dem ikke falder mig ind. Imidlertid kan en oversigt over læsemåder og opfatninger måske føre på det rette spor. Jeg meddeler hvad jeg har ved hånden.

Heimskringla Kh. I. A) Text med varianter:

« oc land (5) her

á lífs (6) vonann

(7) drærug vapn

Domallda bar.

(5) D. herra. (6) B. C. vanan. E. vönum. (7) E. dreyrug.

B) Dansk oversættelse: «*Oc Landets Hær | De blodige Vaaben | Bar paa Domalde, | Som ventede it længere Liff.*».

C) Latinsk oversættelse: «*Et civium exercitus | Vivere speranti, | Sparsa cruore arma | Domaldo intulit.*».

(1) i alt fald: Peringskiöld's, den store kbhavnske I og VI, Sæve's, Lund's, Unger's, Wisén's.

(2) Med hensyn til denne membran jf. Frumpartar 27⁴.

(3) i følge Alex. ved Unger side 114₁₄.

Samme Værk VI. A) Text: «oc lands herr | á lífs vanan | dreyrug vǫpn | Dómallda bar».

B) Oversættelse med note: ... «et populus arma cruenta inferret in c) vivere sperantem [(sive: vita spoliatum)] Domaldium.

c) lífs vonn, lífsvænn *qui ea ætate est ut diutius vivere possit; [lífsvanr mortuus, moriens]*».

Wachter: «Und des Landes Heer | An den Leben hoffenden | Blutige Waffen | An Domalldi brachte», med tilföiede varianter efter Heimskringla Kh. I.

Säve: A) Text: «ok land-her | á lífs vǫnan | dreyrug vǫpn | Domalda bar».

B) Oversættelse med note: «och landets här | mot lif väntande² | Domalde bar | blodiga vapen.

2) Isl. lífs-vǫnan, acc. sg. m., som har vǫn (hopp) om ett längre lif».

P. A. Munch: «Og mod Domalde | dödindviet | blodige Vaaben | bar Landshæren».

Lund. A) Text (efter Fríssbók): «ok landher | á lífs vaunum | dreyrug vǫpn | Dómallda bar».

B) Oversættelse med note: «og landshæren | mod liv-ventende | Domalde bar | blodige våben.

líf vanr ǝ: berøvet livet, aflivet; lífvænn eller lífs vænn eller vonr, den som håber at kunne leve længere. Da det første ikke passer, er her det sidste gengivet, skönt håndskriftet ikke har det».

Hkr. (ved Unger): «ok landherr | á lífs vanan | dreyrug vǫpn | Dómalda bar».

G. Storm's 'Monumenta hist. Norv.' som Hkr. — dog «landsherr» i st. for landherr.

Wisén 'Carmina Norrœna' som Hkr. — dog «lífsvænan» i st. for «lífsvanan».

Lex. poët. (517 a¹⁵⁻¹⁶) har følgende artikel: «lífsvanr, adj., vitæ expers, mortuus (líf, vanr), Y. 18, Eb. 62». Og Icel.-Engl. Dict. 391 b²¹⁻²²: «lífsvanr, adj. bereft of life, Yt.» —

Her opstår nu, blandt andet, følgende spørgsmål. Hvorledes kan det hedde, at man har angrebet Domalde med

dreyrug vápn, da der ikke haves nogen antydning af, at nogen umiddelbart forud er bleven dræbt eller såret med de samme våben? Heri ligger dog måske ingen uovervindelig vanskelighed. Skjaldepoesiens 'sannkenningar' betegne vel i almindelighed enten en fra genstanden uadskillelig egenskab (jf. t. ex. Njála 1875 kap. 133³⁴⁻³⁵: nú vex blára brødda | beystisullr í fjöllum), eller en egenskab, der (under normale forhold) aldrig bør savnes (jf. t. ex. Korm. udg. side 152²⁻³: troll hafi líf, ef laufa | litak aldri gi bitran), men synes⁽¹⁾ alligevel på nogle steder kun at udtrykke en ofte indtrædende characteristisk tilstand, der ligger uden for den tidsdel, hvorm vedkommende fremstilling dreier sig. Pile, spyd og sværde farvedes naturligvis ofte i blod, men vare vist i regelen ikke blodige, når en kamp begyndte. Og dog finder man, t. ex., dreyrugr i følgende forbindelser. Höfuðlausn Egils 10³⁻⁴: fleinn hitti fjör. | flugu dreyrug spjör⁽²⁾. Hkr. 19^{23-26 a} (Ynglingatal¹²⁵⁻¹²⁸): «er döglingr | dreyrgan mæki | öfundgjarn | á Yngva rauð». Jónsvíkingadrápa 9 (Herr G. af Petersens: 10): rjóðendr deyrgra darra. (Kunde måske rjóða mæki dreyrgan, og lignende, betyde: *farve et sværd rødt, således, at det bliver blodigt?*)⁽³⁾. — Af en særegen art er det SnE. I 426¹¹⁻¹² (i en 'vísuhelmingr', der vistnok er digtet af Þjóðolfr Arnórsson) forekommende «þar er samnagla siglur | slíðrdúkaðar ríða», hvor slíðrdúkaðr betyder *hvis seil er skeden* (jf. S. Egilsson SnE. III 80).

Store vanskeligheder frembyder, efter min anskuelse, i alt fald den verslinie, læseren har set optræde i følgende skikkelser:

(1) Jeg har ikke videre undersøgt sagen.

(2) Det vilde vistnok være alt for søgt, at forstå dreyrug spjör om fjendens udskudte våben, som man havde trukket ud af sine døde eller sårede våbenbrødres legemer, for at bruge dem.

(3) Mindre påfaldende, end de tre anførte steder, er Njála 1875 kap. 77⁸²⁻⁸³: dreyrgra darra dómreynir.

1. «á lífs vanan» eller «á lífsvanan»⁽¹⁾
2. «á lífs vaunum» eller «á lífs vönum»
3. «á lífs vonann»
4. «á lífs vánan» eller «á lífs-vánan»
5. «á lífvænan»
6. «á lífs vænan».

Jeg tager først nr. 1—2. Hvad læsemåden «vanan» angår, har den egentlig ingen hjemmel i håndskrifterne. Den findes i B (d. e. Peringskiöld's udgave), hvor den åbenbart er en vilkårlig ændring af Kringlas «vonan». Den findes desuden kun i C (d. e. AM. folio 37), der på dette sted er en afskrift af Kringla i AM. folio 35, så at «vanan» (— skrevet «vanañ» i 37 —) også her kun er en vilkårlig ændring af «vonan». Og nu hvad meningen angår, er den, så vidt jeg kan se, ingen, eftersom det synes meningsløst, at hugge lös på en död mand, for at dræbe ham. P. A. Munch's oversættelse «*dödindviet*» kan jeg ikke opfatte anderledes, end som et forsøg på at redde det på dette sted urimelige «lífs vanan». — Imod læsemåden «á lífs vaunum» kan man ikke indvende, at den ikke støtter sig til noget håndskrift. Men indholdet vinder ikke det mindste ved brugen af dativ, der, hvis jeg ikke feiler, er aldeles umulig i denne forbindelse.

For nu at komme til nr. 3—6, må jeg bemærke, at «vonann» synes at være rigtig 'málleysa', hvilket naturligvis ligeledes gælder så vel om de formodede nominativformer «vonn» og «vonr», som om (et adjectiv «vánn», *sperans*,) acc. sg. m. «vánan». Fremdeles er ordforbindelsen «lífs vænn» (eller «lífsvænn») mig ubekendt⁽²⁾. Men skulde den forekomme som en art compositum, vilde den sandsyn-

(1) Jeg ser ingen gyldig grund til at skrive «lífsvanr» (i ét ord). I verset i kap. 62 af Eyrbyggja have begge udgaver af denne saga den rigtige skrivemåde lífs vanir (som to ord).

(2) Jf. dog udtryk som lífs gjarna (fra en senere tid).

ligvis stå i steden for lífvænn, der, så vidt jeg véd, aldrig bliver sat (som attribut eller prædicatsord) i forbindelse med noget substantiv, med mindre det (nemlig: det væsen), substantivet betegner, er enten så svagt af naturen (f. ex. et nyfødt barn) eller så svækket (medtaget af sår eller sygdom eller andre lidelser), at dets liv svæver i fare; hvilket ikke vides at have været tilfældet med Domalde. Desuden betyder lífvænn ikke: *«som venter et længere liv»*, *«som håber at kunne leve længere»*; men det betyder: *der menes at kunne leve* (d. e. *overstå sin svaghed eller sin sygdom*).

Jeg skal nu meddele håndskrifternes læsemåder i sammenhæng.

Jöfraskinna (i AM. folio 38): »oc landher⁽¹⁾ | af⁽²⁾ lifs vǫnn⁽³⁾ | ðreyrug⁽⁴⁾ vǫpn | ðomalða bǫr«.

Fríssbók: »z lǫ⁽⁵⁾ h' r a lif vǫnn⁽⁶⁾ ðreyrug | vǫpn ðomallða bǫr⁽⁷⁾«.

Kringla (i AM. folio 35): »z landh'r⁽⁸⁾ | a lifs vonan⁽⁹⁾ | ðrørug⁽¹⁰⁾ vápn⁽¹¹⁾ | ðomalða⁽¹²⁾ bǫr«.

(1) eller måske snarere

»land her«

(som to ord). Men det hele er i øvrigt aldeles tydeligt. Her står altså ingenlunde »herra«, som Heimskr. Kh. I påstår. Se derimod C (= AM. folio 37).

(2) Denne vigtige læsemåde, hvorom sætningens forståelse dreier sig, er forbigået i Heimskr. Kh. I.

(3) Ligeledes er denne læsemåde, der (i det væsentlige) stemmer overens med Fríssbók, forbigået i Heimskr. Kh. I.

(4) Heimskr. Kh. I fremstiller variantforholdet således, at kun Fríssbók synes at have skrivemåden dreyrug.

(5) Tegnet for lydforbindelsen and er her gengivet ved bogstavet 'ǫ', da hint tegn har betydelig lighed med dette bogstav.

(6) Således. (7) Således (med længdetegn over 'a').

(8) Det sidste sammensætningsled altså = herr; ikke = »her«, som der står i Heimskr. Kh. I.

(9) Ikke »vonann«.

(10) Ikke »drørug«. Exempler på 'ø' = 'ey' i Frumpartar side 133²—134²; jf. ib. 132⁶—133¹.

(11) Ikke »vápn«. (12) Ikke med »ll«.

[AM. folio 37, her en afskrift af Kringla i AM. folio 35:
 »z⁽¹⁾ landherra⁽²⁾, lifs vana⁽³⁾, | ðrørug vapn, ðóm-
 allða bar«.]

I Jöfraskinna synes alt i denne sætning både lexicalske og grammatikalske rigtigt; hvorimod Fríssbók og Kringla synes affaldne fra det rette — begge ved «á» i steden for af, og Kringla desuden ved det besynderlige «vonan». Membranen Kringlas original har da formodentlig haft «vonom» (eller «vonom» eller «vonū» eller «vonō»). Ynglingatal i 35 bruger «i» i steden for «u» på følgende steder: «falvorðuðr» (verslinie 11), «jotunbyggr» (19), «árgiorn» (53), «iorunðr» (137), «upfolom» (150), «jotuns» (175), «hior» (183), «fiorvi⁽⁴⁾» (202), «stock» (233), «fiollom» (248), «i fiorvan» (258), «fiorvi» (270), «upfolum» (282), «jof[∞]» (306), «gofug láti» (322), «jofri» (332); og man kunde anføre et eller to til.

Grunden til den anførte forvanskning i de to håndskrifter turde nu være den, at afskrivere have kendt og ventet det hyppig forekommende bera vápn á ehn, men derimod ikke bera vápn af ehm, og ikke lagt mærke til, at det sidste udtryk bliver naturligt, ja smukt, når dreyrug føies til vápn. Dette har så haft til følge, at ophavsmanden til den i Fríssbók foreliggende læsemåde har, næsten tankelöst, nøiedes med at forandre af til á; medens den, der har skrevet membranen Kringla⁽⁵⁾ (— eller den, der

(1) Dette bogstav (en forkortelse i steden for ok) har en særegen form, der har nogen lighed med ξ.

(2) eller

»land herra«.

(3) Således. Se oven for, side 215¹³.

(4) Over «o» står en prik. Men den hører åbenbart til «i». (‘o’ med en prik over er ingen betegnelse for lyden ‘ø’.)

(5) Árni Magnússon's rettelser i AM. folio 35 synes at borge for, at i det mindste Ynglingatal (— og kun dette vedkommer os her —) stemmer i det væsentlige overens med hvad der har stået i membranen Kringla.

har skrevet denne membrans original —), reflecterende, men dog uden gennemført reflexion, har forandret af til «á», samt «vonum» (eller lignende) — ikke til «vanan», men — til «vonan»!

Bera dreyrug vápn af ehm har en ikke ringe lighed med bera sigr af ehm (Heimskr. Ól. helg. kap. 119) og ganga af ehm dauðum, til hvilket sidste udtryk følgende sted i Bandadrápa slutter sig: Stálægir nam stíga | stafns flatbalkar hrafnar af dynbeiði dauðum. — I øvrigt er bera dreyrug vápn af ehm ligefrem givet ved bera vápn á ehn. Men hin ordforbindelse findes måske kun her. Og dette turde være den eneste svaghed, hvoraf Jöfraskinnas her omhandlede læsemåde kan siges at lide.

Verslinien Hkr. 18^{20b} (Y.-tal¹¹⁵), «Dags frændr», er for kort, da den kun består af to stavelser, hvilket ellers ikke synes at forekomme i 'kviðnháttr'. Man må derfor vistnok antage, at Tjodolv har på dette sted ikke brugt frændr, men en ældre lydform fríáendr (svarende til got. frijōnds), måske forkortet til fríáendr, i lighed med fíáendr (got. fijands). Derimod tror jeg ikke, at der nogen sinde har existeret et fríendr, i lighed f. ex. med huggendr.

Hkr. 18^{22-25b} (Y.-tal¹¹⁷⁻¹²⁰): «Frát maðr áðr | eykja gørv | freys afspring | í folk hafa».

Dette sted er misforstået hos Peringskiöld (hvor, t. ex., den latinske oversættelse lyder: «*Sed nemini hoc innotuit, priusquam Freyeri posterius, equorum ornamenta publice ostenderint*»), men i det væsentlige rigtig opfattet allerede af Jón Ólafsson Heimskr. Kh. I: «Mand hørte ei för, | At Freys Afkom | Brugte Ride-Töi, | I en Slactning⁽¹⁾».

(1) Jf. Lex. poët. 189 a¹⁻⁶ (art. «fólk» 1).

De fortolkninger af udtrykket «eykja gervi», jeg har ved hånden, ere følgende. 1) Peringskiöld: «*Sadle-tyg*». 2) Samme: «*equorum ornamenta*». 3) Jón Ólafsson (Hkr. Kh. I): «*Ride-Töi*». 4) Samme (Hkr. Kh. VI): «*apparatus equester*». 5) Wachter: «*Fahrthierzeug*». 6) Jacob Aall: «*Öge-Greie*», og dertil noten: «*Heste-Töi, her Bidsler*». 7) Säve: «*öke-don*», og dertil noten: «*Isl. eykia gervi, n. pl., ökedon, d. ä. hästbetsel*». 8) P. A. Munch: «*Ögets Töiler*». 9) Lex. poët. 145 a⁷⁻⁸ (art. eykr): «*adparatus equorum, frena*». 10) Samme værk 234 b₃₀₋₂₉ (art. gervi): «*ornamenta jumentorum, frena*». 11) Lund: «*heste-bidsler*», og dertil noten: «*eykja-gervi, heste-redskab, töjle*». 12) Icel.-English Dict., under art. eykr: «*the harness of an eykr*». 13) Samme værk, art. görvi: «*horse harness*». — Nr. 1-11 samt 13 synes at lide af en unöiagtighed, der måske er en — næsten nødvendig — følge af beskaffenheden af de sprog, hvori «eykja gervi» på disse steder er bleven oversat, nemlig, den unöiagtighed, kun at nævne eller antyde et eller andet brudstykke af den betydning, der ligger i eykr, hvilket ord synes at omfatte ethvert *dyr, der bruges til körsel eller til at bære byrder eller til at ride på*. At eykr ikke blot betød *trækdyr*, synes at fremgå blandt andet deraf, at dromedaren henregnes til eykir (se Fritzner, art. eykr). Og ved at sammenholde selve udtrykket «eykja gervi» med *hnakkmars höfnð-fetlum* (Hkr. 18^{24-25 a}, Y.-tal¹¹³⁻¹¹⁴), föres man til den slutning, at også rideheste indbefattedes under begrebet eykr. At alle fortolkere af Ynglingatal formodentlig have antaget dette⁽¹⁾ (skönt det ikke altid træder tydelig frem i deres

(1) Ytringen Heimskr. Kh. VI, at «*hnack marr*» står «*pleonastice pro mar equus*», kan ikke betyde, at talen skulde være om en arbejds- eller körehest, men hidrører öiensynlig fra, at de bevarede levninger af oldnordisk poesie synes i almindelighed ikke at have brugt særskilte betegnelser (hverken «*ókeund heiti*» eller «*kenningar*») for rideheste. Dette kommer dog formodentlig deraf, at sammenhængen pleier at vise, hvad

oversættelser⁽¹⁾), beviser nu rigtig nok intet, for så vidt de måske have holdt sig til den prosaiske fremstilling i Ynglingasaga kap. 23. Men flere af dem gå udtrykkelig ud fra sammensætningen *hnakk marr*. Således Wachter, Säve, Lund, Guðbr. Vigfússon (*'hnakk marr, m. a saddle-horse'* Icel.-Engl. Dict.). Hvad Lex. poët. angår, finder man der (364 a ²⁸⁻³¹) følgende artikel: «*hnakk marr, m., equus sagmarius* (*hnakkr, ephippium, = söðull, marr equus; id. qu. hodie hnakkhestr, söðulhestr*), Y. 23, 1»; hvormed kan jävnföres (Lex. poët. 364 a ⁴¹⁻⁴⁷) «*hnakkr . . . 2) ephippium, id. qu. söðull, vide hnakk marr*». Men da jeg ikke véd rettere, end at det græske ord *σάγμα*, lat. *sagma*, betyder (ikke *ridesadel*, men snarere) *paksadel*, tror jeg, oversættelsen *equus sagmarius* må bero på en forseelse. Den parenthetiske del af artikelen *hnakk marr* og henvisningen under *hnakkr 2* synes, hver for sig, at hæve min formodning til vished. Følgelig antager jeg, at også forfatteren til Lex. poët. har tillagt *hnakk marr* betydningen *ridehest*; hvilken opfatning synes at måtte være den rette, skönt *hnakkr* i bemærkelsen *sadel* ellers ikke er bleven påvist i den oldnordiske litteratur.

slags heste der menes Jf. t. ex. Skírn. 8—9: Mar gefðu mér osv. — I övrigt bör dette spørgsmål närmere undersöges.

- (1) Når *hnakk mars með höfuðfetlum* oversættes — af Peringskiöld ved «*equorum capistris*», og af Jón Ólafsson Heimskr. Kh. VI ved «*equi capistris*» [hvortil han föier noten «*höfut fetill capistrum, frenum*». — Peringskiöld og Jón Ólafsson have måske tænkt på en etymologisk forbindelse imellem *capistrum* og *caput* og derfor oversat *höfuðfetill* ved *capistrum*]; i Konunga-Sagor 1816 ved «*med hästars | Hufwudtyglar*»; af Mohnike ved «*mit der Pferde | Haupt-Fesseln*»; af Jacob Aall ved «*Med Hestens Hovedbaand*»; af P. A. Munch ved «*med Hestens | Hovedremmer*»; og lignende: kan jeg ikke se, hvad slags heste der menes. Derimod synes f. ex. S. Laing's «*With the sharp bits that guide the steed*» tilstrækkelig klart.

Oversættelserne synes at vise, at ordet «gørvi» er i nr. 1-5 og 12-13 opfattet i sin fulde betydning. Det samme kan siges om nr. 6-7 og 9-10. Men de i disse sidste fire nummere tilföiede forklaringer over noget, der ser ud til at være fuldkommen klart i sig selv, synes at medføre uklarhed, nemlig, uvished om, hvor vidt meningen skal være, at «eykja gørvi» her betyder *bidsler*; hvilket nr. 8 og 11 synes at antage — efter min mening uden berettigelse. Ti deraf, at man f. ex. om en 'löve' kan bruge ordet 'dyr', følger dog vel ikke, at *löve* er en særskilt bemærkelse af ordet *dyr*!

Ordet «gørvi» i denne forbindelse stammer i övrigt sikkert ikke fra Tjodolv. Jöfraskinna (i AM. folio 38) har «eykia greiðe», hvor det synes åbenbart, at «greiðe» er det samme ord, som det nynorske neutrum greide (greie). Men på Island har man ikke været fortrolig med et neutrum greiði, hvorfor den oprindelige læsemåde er i Fríssbók forvansket til det på dette sted meningsløse «eykia g'ði», men i Kringla forandret (— rettet! —) til det forståelige «eykia gørvi⁽¹⁾».

Hkr. 19^{19b} (Y.-tal¹²⁹): Vasa þat bært. Læsemåder: Kringla (AM. folio 35) »Vara þ bert«; Jöfraskinna (AM. folio 38) »Vara þ bert«; Fríssbók »V'a þat|beítt« (det sidste ord uden tvivl fremkommet ved forvanskning). Alle håndskrifterne have således þat. Metrisk taget synes verslinien Vasa þat bært (√ √ — —) fuldkommen identisk med bana goðlaugs (Hkr. 22^{3b}, Y.-tal¹⁴³), og — for så vidt man synes at have betragtet (ikke alene en pyrrhichius, men også) en iambus som geldende lige med en lang stavelse i en sådan stilling — practisk taget identisk med höfuð heiptrækt (√ — — —, Hkr. 40^{34b}, Y.-tal³²⁷).

(1) Der er en stor afstand imellem de to bestanddele af bogstavet «i» i «gørvi».

Hkr. 19^{19-22 b} (Y.-tal¹²⁹⁻¹³²): Vasa þat bært, | at bera skyldi | valsœfendr | vígs of hvetja. Om behandlingen af valsœfendr er følgende at bemærke. Hos Mohnike kommer dette ords indhold ikke til syne, da grundlaget for hans «*beide Brüder*» er Tjodolvs brœðr tveir (Y.-tal¹³³). S. Laing's meget frie oversættelse synes ikke at tage noget hensyn til valsœfendr, med mindre dette ord kan siges ligesom at afspeile sig i adjektivet *murderous*, medens linierne

«*The murderous brother-hands were seen*

Each raised against a brother's life»

i övrigt svare til Ynglingatal's brœðr tveir at bönum urðusk. N. F. S. Grundtvig's «*Beres Skæbne*, | *ser man godt*, | *var at væbne* | *Drot mod Drot*» gengiver valsœfendr ved «*Drot mod Drot*», i overensstemmelse med sammenhængen og desuden med en tilnærmelse til meningen i valsœfendr, der, ligesom de fleste rosende mands-kendinger, passer særlig, hvor talen er om fyrster. Simple oversættelser af valsœfendr (d. v. s.: oversættelser, der hverken indeholde eller ledsages af noget forsøg på at fremstille ordets grundbetydning) ere følgende: «*thesse Hiältar*» (den svenske overs. hos Peringsk.); «*viros bellicosos*» (Peringskiöld's lat. overs.); «*Krigs-Menderne*» (Heimskr. Kh. I); «*Hos bellatores*» (ib.); «*De stridande män*» (Konunga-Sagor, 1816); «*De mordlystne*» (Aall); «*djerve Stridsmænd*» (P. A. Munch); «*de drabbnings-väldige*» (Konunga-Boken, 1869). — Men jeg går nu over til forklaringerne. 1) Heimskr. Kh. VI: «*stragis auctores*» (d. e. «*viros*»). Tanken er rigtig. Men hvorledes kommer valsœfendr til at betyde «*stragis auctores*»? 2) Wachter gengiver valsœfendr ved «*Die Feindewürger*» og föier dertil følgende note: «*valsæfendur, wörtlich, Wahltödtende, Wahl-schlachtende, von valr, Haufe Erschlagener, und (at) sæfa, enecare, mactare, vielleicht ursprünglich soviel als die Gefangenen Opfernde, d. h. siegreiche Helden*». Men valr betyder *de faldne* [hvorledes de end ligge — enkeltvis eller i dynger eller (hvilket dog vel forholdsvis sjelden har været

tilfældet) i en eneste dynges osv.]; det betyder ikke *de fangne*. 3) Sæve ledsager sin oversættelse, «*de drabnings vældige*», med følgende forklaring: «*Isl. val-sæfendr, pl., eg. val-söf-vande, som göra valplatsen tyst*». Men sæfa betyder ikke det samme som svæfa. Og valr betyder ikke *valplads*. Håttatal 25⁷⁻⁸ (strúgs kœmr í val veiga | — vín kallak þat — galli) er val åbenbart ikke acc. sing. af masc. valr, men acc. sing. af neutr. val (jf. t. ex.: val fremðar-manna Geisli 10, samt mannval), og meningen uden tvivl, prosaisk udtrykt: *til disse udsøgte drikkevarer (val veiga, d. e., öl, forn bjórr, mjöðr) slutter vinen sig*. 4) Lex. poët. 847a¹⁵⁻¹³: «*valsæfandi, m., homines prostratos interficiens, pugnator (valr, sæfa): plur. valsæfendr, Y. 24, 2*». Skal meningen være, at valsæfandi betyder *den, der dræber sine overvundne fjender, når de ligge på valpladsen*? Det er vel indtruffet nu og da, at de gamle nordiske krigere have benyttet leiligheden til at befri sig fra en på jorden liggende såret fjende⁽¹⁾. Men en slig dåd kan ikke have avlet en rosende kending, hvilket valsæfandi åbenbart er. 5) Lund synes på en måde at slutte sig til nr. 4, i det han gengiver valsæfendr ved «*valens ryddere*» og dertil føier følgende note: «*valsæfendr her om de to herskere, af sæfa (dræbe de i kampen slagne, de faldende)*». — Udtrykket *fella* val forekommer flere steder. Hárþ. 16 Bugge: «*vega ver þar knattom | oc val fella*». Rígs-mál 37 Bugge: «*vig nam at vekia, | vøll nam at rioða, | val nam at fella, | væ til landa*». 3 Sig. 37 Bugge: «*hvart ec scylda uega | epa val fella*». Hávamál 87⁴ Bugge: «*val*⁽²⁾

(1) Jf. t. ex. Sturl¹. II 222, Sturl². II 377.

(2) I følge sammenhængen omfatter valr her både *døde og sårede, der ligge på en valplads*. Men strengt taget synes valr kun at kunne betyde *de døde på en valplads*. Og tanken i Hávamál 87⁴ kunde være: 'Tro ikke de døde (under sådanne omstændigheder); ti det er ikke vist, at de ere alle døde!'

nyfeldom». Fms. VIII 254³⁻⁴ («Nefari»): hœlumsk minnst í máli — metumsk heldr at val feldan⁽¹⁾. Det sammensatte valsœfandi forudsætter udtrykket sœfa val, der må betyde det samme som fella val, d. v. s., *fælde sine fjender, så at der fremkommer valr*, ligesom det hedder på dansk slå hö, d. v. s., *slå græs, så at der fremkommer hö*. Ikke alene udtrykket slå hö, men også udtrykket fella val, synes at indeholde *hensigt*. *Man slår græs, for at skaffe hö, foder til visse dyr. Man fælder sine fjender, i det man har den bihensigt, at tilvejebringe valr som en art offer til Valfader*. Er der nogen forskel imellem fella val og sœfa val med hensyn til betydningen, må det være den, at forestillingen om en art ofring træder klarere frem i det sidste. Jf. sœfa fórn (d. e. sœfa kvikindi til fórnar), der i syntactisk henseende ganske er af samme art som t. ex. sœfa val og fella val og slå hö.

Hkr. 23^{23-26 a} (Y.-tal¹⁵³⁻¹⁵⁶): «ok þrálífr | þiggja skyldi | jóðs aðal | öðru sinni». «Þiggja jóðs aðal», i denne forbindelse, er vel ikke et umuligt, men dog et uventet og mistænkeligt, udtryk, der ikke har noget egentligt sidestykke f. ex. i «Nv hefir hærþ dǫmi | hild-ingr þęgit» 2 Hund. 3 Bugge. Dog står aðal (— skrevet «apal» —) både i Kringla (i AM. folio 35) og i Fríssbók. Men Jöfraskinna (i AM. folio 38) frembyder det rigtige «alað»⁽²⁾, anført som variant («alad») i Heimskr. Kh. I. Dette ord forekommer ellers kun i lovenes alaðsfestr — alaðs må henføres til et neutrum alað (jf. t. ex.: forað, herað, unað, válað); ikke til et masc. «alaðr» —, men

(1) Denne verslinie bør måske hedde metumsk heldr af val felldum. Jf. Flat. udg. II 627^{2 b}.

(2) I steden for det rigtige þiggja i de andre håndskrifter, har Jöfraskinna det umulige «ligia», hvis «la» vistnok er fremkaldt ved «la» i þrálífr.

må i øvrigt være gået tidlig af brug. Ja selv alaðsfestr formåede ikke at holde sig, men forvanskedes til «aðal-festr» (i overensstemmelse med Kringla og Fríssbók). Se f. ex. Njála 1875 kap. 144²⁸, hvor alaðs (i alaðsfestr) i tre af fire membraner er blevet til «aðal», i den fjerde (ved feilskrift) til «aða aðal».

Hkr. 23²⁷ (Y.-tal¹⁵⁷) «sveiðuðs». Denne læsemåde findes i Kringla (i AM. folio 35), hvor der står «sveiðuðs». Derimod har Jöfraskinna (i AM. folio 38) «sveiðurs» og Fríssbók «sveið^us», to forskellige skrivemåder, der begge betyde sveiðurs. Det phonetiske forhold imellem sveiðuðr og sveiðurr er ganske det samme, som imellem sviðuðr (et af Odens navne) og sviðurr (der betyder det samme). Formodentlig ere sveiðuðr og sviðuðr fremgaaede henholdsvis af sveiðurr og sviðurr. Under påvirkning af det 'ð', der slutter første stavelse, synes det første 'r' at være bleven til 'ð'. Afset fra den således formentlig fra 'ð' udgående virkning, haves da i sveiðuðr og sviðuðr den samme overgang, som i héðan og þaðan, forudsat, at disse ord forholde sig etymologisk til hér og þar, som innan útan framan forholde sig til inn út fram. I nyere islandsk har man t. ex.: freðinn i steden for frerinn, freðfiskur i st. for *frerfiskur, áfreðar i st. for *áfrerar⁽¹⁾. — At ord som sveiðuðr have endelsen 's' (ikke endelsen ar) i gen. sing., synes at have sin grund i bevidstheden om (eller følelsen af) den etymologiske identitet af sveiðuðr og sveiðurr, i hvilken identitet det ligger, at stammen i sveiðuðr ikke er en stamme på *n*, men en stamme på *a* (sveiðuða-, ligesom sveiðura-).

⁽¹⁾ I disse tilfælde har man, som det synes, villet undgå lydforbindelsen *rer*.

Hkr. 23^{20b} (Y.-tal¹⁶⁰) stemmer mjóvara overens ikke alene med Jöfraskinna, d. e., AM. folio 38, der har »miov-ara«, men også med Fríssbók, der har »míovara«⁽¹⁾. Denne læsemåde har i de nyere udgaver, fra Sæve's af⁽²⁾, fortrængt Kringlas »miavara«, der var optaget i de ældre (Peringskiöld's; Hkr. Kh. I og VI; det i Leirárgarðar udkomne hefte; det stockholmske Heimskr. 1816—29). Det er meget muligt, at Tjodolv selv har sagt mævara. Men da mævara ikke står her i noget håndskrift, burde man, efter min anskuelse, ikke have opgivet mjávara, der i alt fald er ældre end mjóvara. 'Est quadam prodire tenus, si non datur ulta'.

Hkr. 23^{22b} (Y.-tal¹⁶²) »áttunga rjóðr«. Dette udtryk må formodentlig have sin grund i et sagn, der i det mindste har haft nogen lighed med det, der fremstilles i Ynglingasaga kap. 29 (Hkr. 22²⁶—23¹⁶), nemlig sagnet om, hvorledes kong »Aun« blotede (ni af) sine sønner. Fortolkningerne dele sig i fire classer. 1) De to oversættelser hos Peringskiöld, hvor jeg ikke ser noget spor af betydningen i »áttunga rjóðr«. 2) Gengivelser af »áttunga rjóðr« uden forklaring over grundbetydningen i »rjóðr«. Den danske oversættelse i Heimskr. Kh. I »*Selectningers Morder*«. N. F. S. Grundtvig »*Mod Ane-Sot | med Sønne-Blot | han kæmped mat i Senge*«. P. A. Munch »*Sønners Drabmand*«. G. Lund »*ættling-dræberen*«. Hildebrand-Hildebrand »*ättlinga-dråparn*«. Alt dette synes i det væsentlige rigtigt. Men hvorledes kommer »rjóðr« til at betyde *morder* »*drabmand*« *dræber*? 3) Oversættelser af »áttunga rjóðr«, der enten forklare

(1) Heimskr. Kh. I anfører »míovara« som variant i D (d. e. Jöfraskinna i AM. folio 38), men omtaler ikke her E (d. e. Fríssbók).

(2) Sæve's oversættelse af Ynglingasaga meddeler denne sags vers i originalsproget.

eller antyde, eller som ledsages af en erklæring om, hvad oversætterne have anset for at være den egentlige bemærkelse i ordet «rjóðr» på dette sted. Den lat. overs. Heimskr. Kh. I «*sangvine | Natos qui sparsit*». Oversættelsen 1816 «*den, som med blod | Ättlingar färgade*». Heimskr. Kh. VI «*natos cruentans*» i. e. «*Filiorum immolator*». Wachter «*der Sprösslinge Röther*» med følgende note: «*ättunga riódr, der Geschlechtlinge (hier Söhne) Röther, d. h. der sie zum Opfer schlachtete*». Mohnike «*Mit Blut besudelnd | Der Söhne Leib*». Jacob Aall «*han, som sin Æt | Blodstænker*». S. Laing «*In Upsal's town the cruel king | Slaughtered his sons at Odin's shrine — Slaughtered his sons with cruel knife, | To get from Odin length of life*»; hvor ordene «*Slaughtered . . . with cruel knife*» sikkert antyde, at oversætteren har sat «rjóðr» i forbindelse med verbet rjóða. Säve «*ättlinga-drápar'n*» og dertil noten: «*Isl. áttunga rióðr, ättlinga-drápare, eg. rödgörare, blodare, af rióða, ipf. rauð, göra röd, blodfärga*». Jeg ser ikke rettere, end at alle disse forklaringer må være forfeilede. Handlingen at *bestænke* — eller endog *overöse* — *med blod* falder ingeniunde sammen med handlingen at *dræbe*, ikke engang i de tilfælde, hvor drab udføres med blanke våben. Verbet rjóða betyder derfor, som bekendt, ikke *dræbe*, og substantivet rjóðr følgerig ikke en *dræber*. Men substantivet rjóðr forholder sig, i betydning så vel som i form, til verbet rjóða, som bjóðr hrjóðr⁽¹⁾ brjótr hljótr njótr þjótr⁽²⁾ forholde sig til verberne bjóða hrjóða brjóta hljóta njóta þjóta. 4) Lex. poët. 666 b ³⁰⁻³³ (art. 3 rjóðr 2): («rjóðr») «*qui delet, id. qu. hrjóðr a hrjóða vastare: áttunga r. interfector cognatorum (filiorum), I. 29, 2*». At dette er den rigtige opfatning, med andre ord, at «rjóðr» i forbindelsen «*áttunga rjóðr*» kommer

(1) Formodentlig også sjóðr. Se matsjóðar Njála 1875 kap. 145 ²¹².

(2) D. e. vinden (som den, der þýtr).

af hrjóða og betyder *-den, der udrydder*, tror jeg må være hævet over al tvivl. Men hvorledes hænger det sammen med skrivemåden «rjóðr»? Kringla og Jöfraskinna (d. e. AM. folio 35 og AM. folio 38) have »rjóðr« og Fríssbók har »rjóðr«. Har da Tjodolv udeladt **h** foran **r** (og **l** og **n**)? Så vidt jeg kan se, findes deraf intet spor, hvilket heller ikke var at vente, men derimod beviser nok for det modsatte, skönt det, der nu tillægges Tjodolv, kun udgør 311 liniepar⁽¹⁾, hvoraf en stor del er af en sådan beskaffenhed, at den kan nøies med én bistav⁽²⁾. Jeg skal anføre som eksempler på udtalen **hr** (osv.) i disse 311 liniepar: Ynglingatal¹⁸⁹⁻¹⁹⁰, þann hergammr | hrægum fœti, og Haustlög 17⁵⁻⁶ (i Wisén's 'Carmina Norrœna'), «Varðat⁽³⁾ høggs frá hqrðum | hraundrengr þaðan lengi»; men i övrigt henvise til følgende steder, skönt enkelte af dem kan være forvanskede: Ynglingatal^{113. 227. 275. 290}, Haustlög 1⁷ 4^{3.4} 11¹ 20¹, Fsk. 8₁₄ (Flat. udg. I 574^{13b} [Fms. X 191⁶]), Flat. udg. I 567_{11a} (Fms. X 178¹⁵) og 574^{2a}.

(1) Derunder indbefattet: a) det liniepar, Flateyjarbók indskyder i Ynglingatal (se oven for, side 186¹⁻³). b) det liniepar, Fríssbók föier til Ynglingatal (se oven for, side 185₁₀—186¹). c) de to liniepar, SnE. II anförer som digtede af «Þjóðólfr» uden nærmere bestemmelse (se oven for, side 186⁴⁻²⁷ [nr. 3]). d) tyve liniepar, Fsk. 8—9 (Flat. udg. I 574 [Fms. X 190—191]), der i følge Heimskringla (Har. hárf. kap. 19) ere forfattede af Hornklofi. e) tre liniepar, Flat. udg. I 576¹¹⁻¹⁶ (Fms. X 195₁₆₋₁₁), nemlig, «Hafnnade hann Holmrygium» osv., der i Heimskr. (Har. hárf. kap. 21) og Fms. I 7 henføres til Hornklofi. — Fradrages disse fem tvivlsomme nummere (i alt 27 liniepar), bliver der kun 284 liniepar tilbage, som digtede af Tjodolv.

(2) Således har Ynglingatal¹⁻³ (fire liniepar) ikke 8 bistave, men kun 5.

(3) Wisén (og flere) bruger ikke (‘ð’, d. e.) ‘stungið ð’, men ‘stungið d’; hvilket jeg for min del må billige. Forandrer man i trykte böger håndskrifternes ‘ð’ til ‘d’, er det aldeles consequent at forandre ‘stungið ð’ (d. e. ‘ð’) til ‘stungið d’.

(Fms. X 190⁸ — men Fsk. og Heimskringla have på dette sidste sted en anden læsemåde)⁽¹⁾. Da det nu turde være aldeles åbenbart, at Tjodolv har udtalt **h** i forbindelserne **hr hl hn**, må «rjóðr» i de tre håndskrifter antages at være en fordærvet skrivemåde, uden tvivl den i slige tilfælde sædvanlige efterabelse af senere norsk. Og dette «rjóðr», Ynglingatal¹⁶², bör, efter min mening, ændres til **hrjóðr**, ligesom man (Säve, Unger, Wisén) uden videre har læst **hlut** Ynglingatal¹⁵⁹, skönt alle tre håndskrifter også her udelade **h**.

Hkr. 25¹⁸⁻²¹ (Y.-tal¹⁷⁸⁻¹⁷⁶), «En flæming | farra trjónu | jötuns eykr | á Agli rauð», er i håndskrifterne skrevet på følgende måder. Kringla (i AM. folio 35) «en flæming | fara t'ono | jotuns eykr | á Agli ræð». Jöfraskinna (i AM. folio 38) «en flæmingr | fara trionu | jotuns eykr | á Agli ræð». Fríssbók «en flæmig fara trionv jotvns | eykr á agli ræð».

Går man ud fra, at jötuns eykr betyder *tyr*. (— Heimskr. Kh. I 38 note m henviser til fortællingen om Gevjon og hendes öxne Ynglingasaga kap. 5 —), og slutter man sig til S. Egilsson's plausible mening, at farra er gen. sing. af

(1) Jeg forbigår naturligvis de steder, der kun for en overfladisk betragtning have udseende af at bevise noget. Til eksempel: Ynglingatal²⁵¹⁻²⁵² («heipt hrísungs | at hendi kom») og ²⁵⁵⁻²⁵⁶ («Högná hrørs | um horfinn var»). I det første liniepar kunde man forandre «hrísungs» til «rísungs» og i det sidste «hrørs» til «rørs», uden at ophæve bogstavrimet, ja uden egentlig at forringe samme. I så korte verslinier ere to bistave egentlig en art luxus.

Derimod havde jeg til nød kunnet medtage Fsk. 8¹⁶⁻¹⁷ (Hkr. 62¹⁶⁻¹⁷, Flat. udg. I 574⁶⁻⁷ [Fms. X 190¹⁶⁻¹⁷]): «Hlaðnir váru þeir haulda | ok hvíttra skjalda». Ti læste man «Laðnir» osv., så at man fik kun én bistav, vilde denne indtage en stilling, der neppe var ganske heldig.

farri, og dette det samme ord som det tydske farre, synes den hele sætning ikke at indeholde nogen vanskelighed. Men, hvis jeg ikke feiler, skaber man en vanskelighed, i det man vil have, at trjóna skal stå i steden for horn; medens det naturligste åbenbart er, at tillægge trjóna i denne forbindelse betydningen *hoved*, skönt trjóna, strengt taget, vel ikke kan siges i almindelighed at betegne det hele hoved. Farra \wedge trjónu \wedge flæmingr, *tyrehovedets sværd*, er en rigtig kending for en tyrs horn. Så vidt man véd, har ordet flæmingr i det gamle sprog kun betydningen *ensis*⁽¹⁾. Men i denne bemærkelse står ordet i 'sverðaheiti' uden variant (altså i alle fire membraner: Reg., 748, 757, 1e β). Brugt om kongen vilde det nyere islandske flæmingur ikke passe; brugt om tyren, heller ikke rigtig. Og jeg tror neppe, at Ynglingatal, efter först at have kaldt tyren «landstryger», vilde i en hel sætning på fire 'vísuorð' have udbredt sig om dens omflakken. Under alle omstændigheder forekommer Jöfraskinnas læsemåde »flæmingr« mig at bero på en misforståelse. Og indtil videre må jeg fastholde den i 'Aarbøger f. nord. Oldkyndighed' 1869 side 52 noten fremsatte opfatning, der (hvilket jeg den gang overså) må antages at foreligge i Heimskr. Kh. VI («enn jötuns eykr raud farra triono flæming á Agli», «sed in Egillo taurinæ frontis ensem cruentavit gigantis jumentum» — og til «taurinæ frontis ensem» er föiet som forklaring: «gladius capitis i. e. cornu»), og hvormed oversættelserne «Doch färbte roth | Das Riesenlastvieh | Die Wehr des Hauptes | Mit Egills Blut» (Mohnike) og «Men det spidse | Pande-Sverd farved' | Jötnens Ög | paa Egil rödt» (P. A. Munch) stemme overens.

(1) Undtagen hvor flæmingr (med 'æ' = ældre 'œ') står i steden for fleymingr. Jf. Frumpartar side 132⁶—134². — Om 'æ' i flæmingr, *ensis*, skal jeg ikke ytre nogen mening.

Hkr. 25^{14-17 b} (Y.-tal¹⁷⁷⁻¹⁸⁰), »sá er um austmörk | áðr hafði | brúna hörg | um borit lengi«, er i håndskrifterne skrevet på følgende måder. Kringla (i AM. folio 35): »Sa e' v̄ aſtr | áðan hafði | brúna harg | um borin lengi«. Jöfraskinna (i AM. folio 38): »Sa e' of aſtmærc | apan hafðe | brotna harg | ofborin lengi«. Fríssbók: »Sa e' of hæft aðan hæfði b̄vna⁽¹⁾ harg | of boziz⁽²⁾ lengi«. — Ordet »hæft« i Fríssbók må vel snarere skyldes et utydeligt austr, end et austmörk, sin tilblivelse. Læsemåden austmörk i Jöfraskinna er måske foranlediget ved, at der i den prosaiske fremstilling (Hkr. 24³¹—25⁴) tales om: skógr, víðir, markir. Vel er nu overensstemmelsen imellem indholdet af prosaen og indholdet af versene i Ynglingasaga ingenlunde så stor, at en slig ændring kunde synes undskyldelig; men fremkommet ved fuldstændig tankeløshed synes austmörk ikke at være. Og muligvis har man sat brotna (opfattet i betydningen *fractam*⁽³⁾) i forbindelse med austmörk, uden at gøre sig rede for, hvad hörg så skulde betyde. — Peringskiöld følger Kringla. Og skriver man, i væsentlig overensstemmelse med dette håndskrift, den hele sætning således: sás of austr | áðan hafði | brúna hörg | of borinn lengi, turde man træffe det rette. Da håndskrifterne enstemmig frembyder borinn, formoder jeg, at borit (Hkr.) beror på en skrivfeil. Om at foretrække brúna for Jöfraskinnas brotna, er vel alle enige. I den bemærkelse, hvori det her forekommer, har áðan en så ægte klang, at man ikke tør fjerne dette ord, uden meget stærke grunde. Og hvad austr angår, synes det i den her foreliggende sammenhæng at måtte betyde *östlig egn* eller

(1) Over dette ord står et acuttegn (længdetegn), der snarest peger på det første træk af »v«.

(2) Også over dette ord har skriveren sat et acuttegn, der snarest peger på det første træk af »z«, skönt det vistnok gelder »i«.

(3) i det man har tænkt sig den rasende tyr som omstyrtende træer på sine farter igennem skoven.

östlige egne, altså det samme som austrvegar, Hkr. 17^{2a} (Ynglingatal⁹⁰), i sætningen «Ok þat orð | á Austrvega | vísa ferð | frá vígi bar». Jf. austrkonungr, i betydningen *svensk konge*, så vel hos Tjodolv selv (Hkr. 23^{27b}, Ynglingatal¹⁶⁷) som hos Eyvindr (Hkr. 20^{31a}).

Hkr. 26^{24-27a} (Y.-tal¹³⁹⁻¹⁹²): «þann hergammr⁽¹⁾ | hrægum fœti | viti borinn | á Vændli sparn». Jeg holder det ikke for aldeles overflødigt at vise håndskrifternes fremstilling af hele denne sætning, skönt spørgsmålet dreier sig alene om læsemåden «viti borinn». Kringla (i AM. folio 35): «þan h' gār | hrægū fœti | vitz borin | a venðle sp'n». Jöfraskinna i AM. folio 37⁽²⁾: «þa n'⁽³⁾ h'gamr hrægum færi⁽⁴⁾ uitz bozin a uænðli | sparn'⁽⁵⁾». Jöfraskinna i AM. folio 38: «þa n' h' gār | hrægū færi⁽⁶⁾ | vitz borin | a vanðli sp'n». Fríssbók: «þa h' gamr hrægū færi | tí viti bozi a venðli spáro⁽⁷⁾». — Verslinie¹⁹¹ hedder hos Peringskiöld «Viturborinn»(!), formentlig en følge af, at Kringlas «vitz» er bleven læst vitr, hvilket man har forandret til det nyere vitur. Heimskr. Kh. I har «vitz borinn», men oversætter denne ordforbindelse, på må og få, ved «*viis Mand*» og «*Sapientia ingenuum*». Det er først Heimskr. Kh. VI, der optager læsemåden «viti borinn», der siden har holdt sig i udgaverne.

(1) Havde de gamle skjalde haft en klar forestilling om, at gammar (*gribbe*) vare ådsselfugle, vilde kendinger som: hergammr, sárgammr, valgammr, benja ^ kolgu ^ (blá)-gammr, hræsævar ^ gammr neppe være komne i brug.

(2) For Ynglingatals vedkommende begynder Jöfraskinna i AM. folio 37 med 'vísuorð'¹⁸⁵ (Fell óttarr).

(3) Således, som om her skulde stå «þa ner» (= «þá nær»).

(4) Således.

(5) Således, som om her skulde læses «sparner».

(6) Således.

(7) Således.

Og skönt ordforbindelsen *viti borinn* ellers neppe forekommer uden tilføiet *biord* (vel *viti borinn*, svá *viti borinn*; og lign.), tør man ikke negte muligheden af, at det også kunde findes uden en sådan tilføjning. På den anden side må det ikke overses, at i *Frísbók* frembyder *Ynglingatal* i det hele taget en ringere text, end i de andre håndskrifter; så at man kan opstille den regel, at *Frísbók* har uret, hvor den, i det nævnte digt, ikke står i samklang enten med *Kringla* eller med *Jöfraskinnna*⁽¹⁾. Og desuden — hvilket er nu det sandsynligste, enten at dativen *viti*, et ord, hvormed alle Islændere, lige fra Islands bebyggelse til den dag i dag, må antages at have været fuldt fortrolige, er bleven forandret til det dunkle *«vitz»*⁽²⁾, eller at dette i håndskrifterne så sjeldne og vistnok allerede før år 1300 forældede *«vitz»* er, som uforståeligt, bleven *«rettet»* af den, der skrev *Frísbók*⁽³⁾, til et ord, alle kendte, og som (i forbindelse med *borinn*) syntes at give en antagelig mening? ligesom den samme skriver f. ex. har taget sig den frihed, at *«rette»* *Ynglingatal*²⁸⁹, *heiðum hár*, til det metrisk umulige *«heiðð þęri»*⁽⁴⁾, for at tilveiebringe overensstemmelse med *Ynglingasagas* prosaiske fremstilling. *Frumpartar* side 93¹⁻¹⁴ anfører c. 40 eksempler på *tsk* og *tsl* i steden for *ðsk* og *ðsl*. Men, hvad der er vigtigere, S. Egilsson påviser brugen af *ts* i steden for *ðs* (uden følgende medlyd). Og hans artikel om *«vitz»* (*Lex. poët.* 890 b) er mig en ledestjerne igennem det mørke, der synes at indhulle *Ynglingatal*¹⁹¹. Dette *«visuorð»* må, i følge ham,

(1) Undtagelse herfra er dog

«ęg»

*Ynglingatal*²³⁰, hvor de andre håndskrifter have *«ęgis»* (35 og 38) eller *«ęgįf»* (37).

(2) Her kan ikke være tale om *vitz* gen. sing. af *vit*.

(3) At *Frísbók* er skrevet af en Islænder, forekommer mig aldeles klart.

(4) med længdetegn over *ęrę*.

antages at give et lille glimt af dyrelivet, og altså at stå som en art sidestykke til den på grund af omstændighederne forholdsvis udførlige beskrivelse i lin. 177-180 (om tyren). Udtrykket *vits borinn* (d. e. *borinn víðs vegar*), *som er flöiet vidt omkring*, minder om ordene 'Í morgun flaug jeg vítt um velli' i et islandsk 'krumma-kvæði'. Om Tjodolv ved hergammr⁽¹⁾ har tænkt sig *örn*⁽²⁾ eller *ravn*⁽³⁾, er vistnok vanskeligt at afgøre. Dog tror jeg snarere det sidste. Skulde de hedenske skjalde ikke i regelen have ment, at Hugins og Munins interessante slægt var ligesom særlig berettiget til føde på valpladsen? Og skulde de ikke derfor i almindelighed nærmest have tænkt på raven, når de brugte kendinger som hergammr?

Hkr. 29³⁻⁶ (Y.-tal²¹⁷⁻²²⁰), «Veit ek Eysteins | enda fólgin | lokinn lífs | á Lofundi», er i håndskrifterne fremstillet, som følger. Kringla (i AM. folio 35): «Veit æc Eysteins | enda folgiñ | lokins lífs | a lofundj». Jöfraskinna i AM. folio 37: «Veitt | ek eýfteinsf enda fólgiñ lokin líf a lofund⁽⁴⁾». Jöfraskinna i AM. folio 38: «Veit ec Eysteins | enda folgiñ | lokin lífs | alofund⁽⁴⁾». Fríssbók: «veit⁽⁵⁾ ek eýfteins en | ða fólgi lokins líf a lofunduñ⁽⁶⁾». — Denne sætning forekommer

(1) Det lader næsten til, at håndskrifterne mene hergamr (med ét «m»).

(2) I følgende 'vísuhelmingr' — hefr fyr horska jöfra | hrægamms komit sævar | (þjóð finnr löst á ljóðum) | leir aldregi meira — betyder hræsævar ^ gammr örn.

(3) I kendingen benja ^ kolgu ^ (blá)gammr viser '(blá)', at der menes ravn.

(4) Jeg tror de to sidste ord kan siges at være skrevne næsten således:

«alof u nde».

(5) med et længdetegn over «t».

(6) Således!

mig meget simpel. Men det lader dog til, at den kan blive misforstået. Jeg anfører et par eksempler, jeg netop har ved hånden. S. Laing oversætter: «*For a long time none could tell | How Eystein died — but now I know | That at Lofond the hero fell*». Og det hedder hos Säve: «*Östens lifs | lönnliga ände | dold jag vet | å Lofund vara*», med följande note til «*ände*»: «*De tryckta upplagorna hafva lokins, hvilket sål. måste hänföras till lifs, men det har här, efter två handskrifter (C., D.)⁽¹⁾, som anföras i Fol.-uppl., blifvit ändradt till lokinn, då det kommer att svara till enda; ty det var icke Östens lif, utan hans ändalykt, som man icke kände*». — Med Heimskr. Kh. I og VI samt Wisén ('Carmina Norroena') holder jeg mig til Kringla's og Fríssbók's lokins. Jöfraskinna's «*folgin n lokinn*» beror förmodentlig på en skrivfeil (af en meget almindelig art), i det *folgin n* har bewirkt, at det umiddelbart följande lokins er bleven til «*lokinn*». I sätningen Veitk ... lofundu anskues livet under form af en line (en snor), hvis ene ende, der (i lighed med endi lokins lífs) kunde kaldes endi byrjaðs lífs, er födselen, og hvis anden ende, endi lokins lífs, er döden. Udtrykket fela enda er uden tvivl lånt fra visse håndgreb i det daglige liv. — Jeg har i övrigt her, uden at lægge mærke dertil, i det væsentlige fremsat S. Egilsson's opfatning, Lex. poët. 162 a²²⁻¹⁷ (art. fela, begynd.). — Forklaringen i Heimskr. Kh. VI («*Novi Eisteini vitæ exactæ finem occultum fuisse Lofundi*» med «*A parcis occulto decretum*» som note til «*occultum*»), der synes at henholde sig til «*Ec fa balðri bloðgō⁽²⁾ tivo: oðinf barni o: log | folgin*», Völuspá (i Cod. Reg.)²⁵⁰⁻²⁵³, «*nv er sa ormgarðr | ycr vm folgin n*», Bugge's udg. af SæmE. 286 a⁶⁻⁷, og lignende steder, falder for kunstig. —

(1) I virkeligheden = ét håndskrift, nl., Jöfraskinna.

(2) Da jeg i sin tid afskrev Völuspá, forekom det mig, at her snarest måtte læses således (nemlig med «ð»).

Man har ment, at lofundí (dat.) skulde være navn på en ö. Men denne mening kan ikke være rigtig, da der står 'á lofundí' (ikke 'í lofundí'). (Derimod kunde lof. naturligvis gerne være en del af en ö.)

Hkr. 29^{27a} (Y.-tal²³⁶), »um sóat hafði«, er i håndskrifterne skrevet på følgende måder. Kringla (i AM. folio 35): »um fóat hefði«. Jöfraskinna i AM. folio 37: »of fót hafðe«. Jöfraskinna i AM. folio 38: »of fott hafðe«. Fríssbók: »of foat hafði«. — Det synes klart, at denne linie bör hedde: of sóit⁽¹⁾ hafði. Skrivemåden i 35 beror snarest på urigtig opløsning af »fo^t« eller »fó^t«. Og den, der skrev Fríssbók, har neppe kendt formen sóit. Vi må således holde os til Jöfraskinna. At 38 har »fott«, finder åbenbart sin forklaring i, at it i skindbögerne på mangfoldige steder ser ud som tt.

Hkr. 36^{12-15a} (Y.-tal²⁶¹⁻²⁶⁴), »þá er húspjófr | hyrjar leistum | goðkonung | í gegnum steig«, skal jeg nu meddele efter håndskrifterne. Kringla (i AM. folio 35): »þa er husþjófr | hyriar leíftom | goð kg | i gognom fteig«. Jöfraskinna i AM. folio 37: »þa e' hufþjófr⁽²⁾ | hyriar listū goð kynng | i gægnv fteig«. Jöfraskinna i AM. folio 38: »þa e' h'þjófr⁽³⁾ | hyrr lyftum | goðkynng |

(1) ikke, som i udgaverne, »sóat«.

(2) Eller måske

»huf þjófr«

(som to ord). Det første længdetegn står over det første træk af

»u«,

det andet næsten over

»f«.

(3) Eller måske som to ord:

»h' þjófr«.

i gægnū fteig«. Fríssbók: »þa e' húspjófr⁽¹⁾ býriar leíftō|goð kg igægnō ftoð«.

At leistum er den rigtige læsemåde, synes ikke at kunne være tvivlsomt. — Det er påfaldende, at Jöfraskinnas ene afskrift har «listum», men den anden «lystum». Jeg formoder, sammenhængen hermed er følgende. Jöfraskinna selv har, ved skrivfeil, haft «listum», hvilket Nordmanden mag. Jens Nielsson, med rette, har beholdt; hvorimod Ásgeir har forandret «listum» til «lystum», i det han om det ord, hvis rette skrivemåde er leistr, har haft en mening, der i det mindste har været beslægtet med Björn Halldórsson's, i hvis ordbog (II 26 b 9-8) man finder artikelen: «Leyfr v. lyfr, m. *solea*, *soccus*, Saal, Sof. (liostr) vid. sockalystr, fköleystr». — Men hvad betyder leistr i forbindelsen hyrjar leistum? Det betyder ikke *solea* (Peringskiöld lat. overs.; Heimskr. Kh. I, lat. overs.; Heimskr. Kh. VI; Antiquités Russes; Lex. poët. 432 b 26 og 507 b 31-35), hvad enten man har taget *solea* i den latinske bemærkelse (altså leistar = *sandaler*), eller man derved har villet betegne det underste af sko eller strømper eller lignende. Det betyder heller ikke: *sål* eller *såle* (Heimskr. Kh. I, dansk overs.; P. A. Munch; G. Lund), *såla* (Konunga-Sagor 1816), *sohle* (Wachter, Mohnike); hvis disse ord skulde udtrykke det samme som *solea* (se nærvær. side linie 14-20). Fremdeles betyder det ikke *a short sock* (Icel.-Engl. Dict.). Det er nemlig åbenbart, at leistr i denne forbindelse betegner en del af selve legemet, og må være det leistr, SnE. I 542 mener: «Fætr má kalla trè ilja, rista, leista eða þvílíkt» (jf. Icel.-Engl. Dict. 383 a 24-28, leistr 1). Tjodolv personificerer ilden (húspjófr). Og det er i sin orden. Men at give den sko eller strømper på, vilde være at svække og forvrænge billedet. —

(1) Længdetegnet står i membranen for langt til venstre.

Ynglingatal²⁶³ lyder «goðkonung»⁽¹⁾ i alle udgaver — med mindre Heimskr. Upsala 1870—72, som jeg ikke har fået eftersat, her skulde afvige. Dette «goðkonung» er bleven opfattet på forskellige måder. a) Det genlyder svagest hos S. Laing, i «*With fiery feet devouring flame | Has hunted down a royal game*»; hvor man ikke mærker noget til «goð-». b) Lidt stærkere hos Mohnike, i «*Als der Feind der Häuser | Mit feurigen Sohlen | Trat auf das Haupt | Des hohen Königs*»; hvor «des hohen» svarer til «goð-». c) I Peringskiöld's svenske oversættelse er «goðkonung» bleven til «*Gudarnas waktar*»; hvilket måske skal sige det samme som «*Regem Idola colentem*» i hans latinske. d) Heimskr. Kh. VI lyder oversættelsen «*regem diis editum*», i overensstemmelse med Heimskr. Kh. I (se f, her neden for). Men dertil er føiet følgende note: «[God-Konung, *Divum Regem sive Regem deorum simul sacerdotem F. M.*]»; jf. c, her oven for. e) Aall's forklaring, «*Gud-Konning . . . Ent'n fordi han nedstammede fra Guderne, eller fordi han var baade Gudernes Præst og Folkets Anfører*», vakler ligesom d, men slår desuden ind på en ny vei. (Mon Aall har tænkt, at «goðkonungr» måske var sammensat af goði og konungr?) f) Heimskr. Kh. I: «*Konningen aff Guders Byrd*» og «*Deorum nepotem Regem*». Konunga-Sagor (1816): «*Gudättad Konung*». Wachter: oversættelse «*Dem*⁽²⁾ göttlichen König», og i en note «god konung, dem Götter-König, das heisst, von den Göttern ab stammendem König». Säve: oversættelse «*guda-kung*», og i en note «*gud-kungen el. den frdn gudaslägt komne konungen*». Til denne opfatning slutter sig formodentlig P. A. Munch's «*Gudekongen*» og Konunga-Bokens «*gudakungen*». g) Icel.-Engl. Dict.: «goð-konungr, m. (cp. Gr. διογενής βασιλεύς), a

(1) At Peringskiöld skriver «Gop Kong», vedkommer ikke spørgsmålet. Og naturligvis gjelder det samme om blotte afvigelser i skrivemåden («god-konung» o. lign.).

(2) Dativen styres af «Entgegenstieg».

king, — kings being deemed the offspring of gods, Yt. — Hvis et «goðkonungr» virkelig existerede, måtte det snarest betyde (vel ikke det samme som et «goða-konungr», d. e., *guders — gudernes — konge*, men) en *jordisk konge, der er bleven optaget blandt guderne*. Jf. goðbrúðr, om Skaði, hos Þórðr Sjáreksson, SnE. I 262⁶. Og for et sådant ord har det gamle sprog neppe haft brug. Under alle omstændigheder synes det temmelig klart, at ingen af de anførte tydninger (a—g) træffer Tjodolvs mening aldeles nøie; medens f i øvrigt nærmer sig den mest. At jeg ikke står ene med denne opfattelse, vil ses af det følgende. — h) Lex. poët. 262 b₁₁₋₇: «goðkonúngr, m., rex, diis ortus, (goð, konúngr), Y. 44, 1 (AR. I 267, 1)⁽¹⁾, vel simpl., prognatus diis, progenies deorum, a konúngr, cognatus, prognatus, a konr (vel kyn, kon, kön, genus), ut áttúngr ab átt, familia». I det nu citerede stykke, der sikkert er skrevet för året 1850, gör S. Egilsson overgangen fra f (oven for) til en opfatning, han så vistnok har fastholdt. i) I Antiquités Russes (år 1850) oversætter han «goðkonúng» ved «*virum, diis oriundum*», og tilføier: «*quatenus ab Asis originem duxit familia Yngiana*. Goðkonúngr, a diis oriundus (goð, dii; konúngr, oriundus quis, a kon, kun, kyn, genus)». Det synes hævet over al tvivl, at *progeniem deorum*⁽²⁾ og *virum*⁽³⁾ *dis oriundum*, samt *gudernes afkom*, hos G. Lund, så vel som *den Gude-Frænde* i N. F. S. Grundtvig's oversættelse, udtrykke det indhold, Tjodolv har lagt i Ynglingatal²⁶³. Men jeg tror ikke, det er «goðkonung», der har haft dette indhold; i det jeg nærer en meget stærk tvivl om, at der nogen sinde har existeret et konungr i betydningen *descendent*. Et sådant «konungr» skulde være

(1) Denne parentes — «(AR. I 267, 1)» — hidrører ikke fra S. Egilsson selv.

(2) Ikke «*regiam deorum progeniem*» eller lignende.

(3) Ikke «*regem*».

afledet af «kon» eller konr eller «kun» eller kyn eller «kön». Hvad «kön» angår, må jeg indtil videre betvivle, at et sådant ord har været til i oldnordisk⁽¹⁾. Og et af «kön» afledet navneord på -ungr vilde vel hedde «könungr» (ikke «konungr»). Afledet af kyn vilde det vel snarest have lydt «kynjungr»⁽²⁾. Jf. t. ex. skeljungr, der sandsynligvis kommer af stammen skelja (se GhM. III 299, med note⁴²), og yggjungr («ygióungr» Völuspá Reg.²²⁰), sandsynligvis af stammen yggja. Og ved «kun» menes formodentlig kyn i en skrivemåde, der ikke udtrykker omlydsbevægelsen. Hvis det «kon», hvorpå S. Eg. har tænkt, er det kon-, der foreligger i: alls konar, hvers konar, margs konar, osv.⁽³⁾, må man indvende, at bemærkelsen ikke passer, da konar svarer i betydning til dan. *slags* (og lignende), men intet har at gøre med afstammelse. Endelig antages konr selv at betyde *descendent*; så at det vilde have været temmelig overflødigt⁽⁴⁾, deraf at danne et nyt ord som betegnelse for dette begreb (*descendent*). Og det vilde desuden have været uheldigt, da man i forveien må have haft det almindelig bekendte, overordentlig hyppigt forekommende, konungr *konge*. — Hvad nu Jöfraskinnas forkortelse, goð kynng eller goðkynng⁽⁵⁾, angår, kan der, efter min mening, neppe være tvivl om, at man, med

(1) Det er også udeladt i Ant. Russes.

(2) neppe «kyningr», skönt man senere finder: katnesingr, kjalnesingr, osv.

(3) Jeg betvivler rigtigheden af at skrive «allskonar» osv. (i ét ord). Jf. t. ex.: «sem þar væri tveir einskonar ok ens sama konar ritnir», SnE. II 30⁵, og «heldr rít ek einn ens sama konar jafnan», SnE. II 40¹⁴⁻¹⁵.

(4) skönt jeg naturligvis indrømmer muligheden af en sådan dannelse.

(5) Begge afskrivere have her søgt at være nøiagtige. Men det er på mange steder i de gamle skindbøger i det mindste meget vanskeligt at se, om et compositum (osv.) er skrevet som ét eller som to ord.

Heimskr. Kh. I⁽¹⁾, må opløse den til goðkynning (ikke — med Antiquités Russes — til «goðkynning»). I Lex. poët. lyder den umiddelbare fortsættelse af det oven for, side 239¹²⁻¹⁵, citerede stykke: «*Idem* (o: det samme som «goðkonung») *haud dubie valet var. h. l.*, goðkynningr, *quod propius accedit ad adj.* goðkunnigr, *divini generis* osv. Imidlertid tror jeg ikke, goðkynningr lader sig aflede af goðkunnigr. Men det forholder sig til adj. goðkunnr⁽²⁾, som navneordene⁽³⁾: blæingr⁽⁴⁾, einhleypingr, gløggvingr, gæðingr, hnøggvingr, hvítningr⁽⁵⁾, illingr, mildingr, mæringr, snillingr, spekingr, svertingr⁽⁶⁾, sælingr, vesalingr og veslingr, vitringr, þirfingr, osv., forholde sig til tillægsordene: blár, einhleyp, gløgg, góðr, hnøgg, hvítr, illr, mildr, mærr, snjallr, spakr, svartr, sæll, vesall, vitr, þjarfr, osv.⁽⁷⁾ Jeg kan ikke nære nogen tvivl om, at forholdet imellem de to læsemåder, goðkynning og «goðkonung», må være følgende. Goðkynning er det oprindelige. Men en afskriver har enten ikke kunnet læse dette ord, eller han har ikke forstået det, og, i henhold til, at Ingjaldr var konge, indsat «goðkonung», der lyder så ligefrem (skönt det ellers ikke synes at forekomme), og hvori enhver kunde lægge noget, der lignede

(1) I 38 har Ásgeir først skrevet «goðkynning», men så betænkt sig og efterlignet forkortelsen.

(2) Jf. oven for, side 209¹⁵—210⁴.

(3) Her anføres kun nogle af de navneord, der, ligesom goðkynningr, ere personbetegnelser.

(4) Egentlig: *den blå, den blåsorte*. Deraf ¹⁾ *ravn*, ²⁾ et mandsnavn.

(5) Mandsnavn.

(6) Mandsnavn.

(7) End videre f. ex.: rekningr af part. præter. rekinn. —

Af substantiver, der ikke bruges om personer, nævner jeg eksempelvis: fræningr, vetrgeblingr af adjectiverne: fránn, vetrgamall. — Gemlingr er vistnok yngre, end vetrgeblingr, og formodentlig blot en forkortelse af dette. Anderledes Björn Halldórsson (Lecicon I 276 a⁸). Men et «gimblíng» (o: «gymbliþing») vil neppe kunne påvises.

en mening. — Goðkynningr betyder naturligvis det samme, som freys áttungr Ynglingatal²⁰⁷.

Hkr. 36^{8-11 b} (Y.-tal²⁶⁵⁻²⁶⁸): «Ok sá urðr | allri þjóðu | sjaldgætastr | með Svíum þótti». Men Icel.-Engl. Dict. 657 b¹² (art. urðr): «en sjá urðr sjallgætust (-gætastr, Cod. wrongly) með Svíum þótti». — Hvad sige nu håndskrifterne hertil? Kringla (i AM. folio 35): «Oc fa urðr | allri þjóðu⁽¹⁾ | fiallgætastr⁽²⁾ með⁽³⁾ | Svium þótti». Jöfraskinna i AM. folio 37: «γ fa yrðz⁽⁴⁾ allri þjóðu | fangeýrpaztr⁽⁵⁾ | m; fnium⁽⁶⁾ þótti». Jöfraskinna i AM. folio 38: «Oc fa prðr⁽⁷⁾ | allri þjóðu | fangeýrvaztr | með Svíum þótti». Fríssbók: «Ok fa yrðz allri þjóðu faγ g'aztr með | svíū þti». Som man ser, have alle håndskrifterne, ligesom Hkr.: a) Ok; b) sá; c) superlativen i hankön⁽⁸⁾. Ere de nu ikke alle forvanskede på dette sted, og betyder det tredje ord i sætningen: *undergang, død*, så er urðr af hankön i denne bemærkelse, der synes at foreligge ikke alene her, men også a) SæmE. ved Bugge side 245 b¹⁷⁻¹⁸: «vrdr wðlinga | hefir þv e verip», *du*

(1) Punktet er sat over «þ» (ikke over «i», hvor det skulde stå).

(2) Punktet står over «a» (i den første stavelse).

(3) með er i 35, ved en feiltagelse, bleven henført til denne verslinie.

(4) Det er, i det mindste uden nærmere undersøgelse, vanskeligt at sige, om det første bogstav i dette ord skal være «y» eller en art

«p».

(5) Et tegn, der ligner komma i latinsk tryk, er sat over det sidste «r».

(6) Således.

(7) Afskriverne have, som det synes, ikke været i stand til at afgøre, om Jöfraskinnas første bogstav i dette ord var «y» eller

«p».

Se nærværende side note⁴.

(8) Formodentlig er sanngörvaztr den rigtige læsemåde.

har altid været fyrsters fordærvelse; b) Þorbjörn skakkaskáld (Heimskr. Magn. Erl. 20, Fms. VII 303): Urð dró austan fjarðar | erlingr at víkingum; c) Sturl¹. II 213¹ i 122 A: »vrð: mū eigi forðaz⁽¹⁾«, hvor forðaz synes at betyde det samme, som Konungs-skuggsjá² 75¹⁵ (þá mun brátt forðask afl ráðagerðar með konungi). I hunkön står urðr da kun, når det, enten som fællesnavn eller som egennavn, betegner en norne. Jf. Lex. poët. 837 b³⁻³⁶.

Hkr. 39³⁴ a¹⁷⁸⁸. (Y.-tal³¹³⁻³¹⁶): »þá er Hálfðan, | sá er á Holti bjó, | norna dóms | um notit hafði«.

1. Verslinie³¹⁴ er i håndskrifterne skrevet som følger. Kringla (i AM. folio 35): »fa e' a holti bio«. Jöfraskinna i AM. folio 37: »fa e' ho | kũ bio«. Jöfraskinna i AM. folio 38: »fa e' Holtum bio«. Frissbók: »fa e' i holti | bio«. — Man vil udelade sá og læse »es á Holti bjó«. Undertiden kan det være nødvendigt, at forlade en læsemåde, der findes i alle pågældende håndskrifter. Men i Ynglingatal³¹⁴ savner man sá, når det udelades (hvoraf ikke følger, at, f. ex., »feigðar orð, | er at Fjölni kom«, Ynglingatal³⁻⁴, bør forandres til »feigðar orð, | þats...«). Man kommer således tilbage til »sá er á Holti bjó« (d. e. »sás á Holti bjó«; jf. Ynglingatal³²¹: »sás löngu vas«). Sagen er måske den, at læsemåderne »á holti« og »í holti« ere uægte, og at Ynglingatal³¹³⁻³¹⁴ bør hedde: þás halfðanr | sás holtum bjó, i overensstemmelse med begge afskrifterne af Jöfraskinna, — holtum dativ brugt som locativ. Jf. Lund, 'Oldnordisk Ordføjningslære' § 52, b. (»ho | kũ« i 37 er vistnok forvanskning af holtum.)

(1) »z« har her (og flere steder) en form, der ligner det bogstav, Jacob Grimm bruger, i old- og middelhøitydsk, som svarende til nht. ss f. ex. i essen (*edere*). Se f. ex. denne artikel i Grimm's Deutsches Wörterbuch.

2. Hvad betyder udtrykket njóta norna dóms?

Ynglingatal ³¹³⁻³¹⁶, þás halfdanr, | sás holtum bjó,
| norna dóms | of notit hafði, er bleven oversat på
følgende måder. «*Der Halfdan*⁽¹⁾, | *Som bode paa Holte, | Hafde*
ofuergaait | Nornenis Dom» Heimskr. Kh. I. «*Halvdan paa*
Holte | tog Hel nu fra Norge» N. F. S. Grundtvig. «*da til*
Halfdan, | som paa Holte boed, | Norners Kald | kommet var»
P. A. Munch. «*da til Halvdan | på Holte bosat | norners dom*
| havde nået» G. Lund.

Ynglingatal ³¹⁵⁻³¹⁶, norna dóms | of notit hafði, er
bleven oversat på følgende måder. «*Af Lifs-Föröderskor*⁽²⁾ |
Fördes i döden» Peringskiöld. «... *Parcarum judicio parere*
cogeretur» samme. «*Nornarum judicio | Parere fuerat coactus*»
Heimskr. Kh. I. «*Nornornas dom | Lyda måste*» Konunga-
-Sagor (1816). «*parcarum sententiam acceperat*» med «*Fatis*
fungeretur» tilføiet som forklaring, Heimskr. Kh. VI. «*Den*
Spruch der Nornen | Vernommen hatte» Mohnike. «*Nornens*
Dom | Adlyde maatte» Aall. «*must obey grim Fate*» S. Laing.
«*följa nöddes | nornors dom*» med følgende note «*Halfdan — —*
nöddes följa nornors (ödets) dom, d. ä. måste dö; eg. står
del: Halfdan hade njutit nornors dom» Säve. «*följa nöddes |*
Nornors dom» Konunga-Boken (1869).

Selve udtrykket njóta norna dóms forklares ved:
1) «*fato fungi, mori*» Lex. poët. 102 b₃₋₂ (art. dómr); 2)
«*fato fungi*» ib. 606 a₅ (art. norn); 3) «*to fill one's days,*
die» Icel.-Engl. Dict. 457 b²⁹⁻³⁰ (art. norn).

Når jeg undtager Grundtvig's meget frie oversættelse,
synes det fuldkommen klart, at på alle de anførte steder
ere ordene njóta norna dóms tagne i betydningen dö.
Men jeg ser ikke, hvorledes denne opfatning lader sig for-
svare; da man (— afset fra andre indvendinger, der bestemt
synes at frembyde sig —) ikke pleier at betragte döden

(1) accusativ.

(2) Disse «*Lifs-Föröderskor*» må være nornerne.

som en nydelse (norna dóms of notit hafði!). Den tolkning, jeg må anse for den rigtige, findes kun hos Wachter, der oversætter Ynglingatal ³¹³⁻³¹⁶ således: «*Da, als Halfdan, | Der, der zu Holmt wohnte, | Der Nornen Urtheil | Abgenutzt hatte*», og föier følgende note til «*Abgenutzt*»: «*..... Ich habe of notit wörtlich gegeben durch 'abgenutzt', (at) njóta, frui, uti, unser geniessen, nützen. Der Nornen Rechtsspruch ist das von ihnen bestimmte Lebensalter; das Urtheil der Nornen verbraucht haben, heisst also soviel, als die Zeit gelebt haben, die ihm die Nornen zum Leben bestimmt hatten*». Meningen i ordene norna dóms of notit hafði er ligefrem: *havde nydt det liv, hvis varighed og skebner nornerne havde bestemt* (sammenlign 'þessar meýjar skapa mönnum aldr' og 'góðar nornir ok vel ættaðar skapa góðan aldr' så vel som f. ex. SnE. I 72 ¹⁰—74 ³ i det hele), men bör vistnok opfattes emphatisk, i det tanken synes at være: *mæt af dage, rigdom og ære modtog Halvdan jettemöens indbydelse*. Njóta norna dóms minder om det mere prosaiske, men også i poesie brugelige, njóta aldrs. Exempler: «*hon kvað engan komast yfir skapadægr sitt, kvað Ingimund hafa lengi aldrs notið*» Fornsögur 39 ¹⁴⁻¹⁵ (Vatnsd. kap. 24 begynd.). «*saman biingu þau | ok sier undu, | ættir ioku | ok aldrs nutu*» Rígsmaal 40 Bugge. Njóti aldrs | ok auðsala | konungr ok jarl Háttatal 102.

Hkr. 40 ^{34b} (Y.-tal ³²⁷), höfuð heiptrækt, er skrevet: Kringla (i AM. folio 35) «*hæf heiptrækt*»; Jöfraskinna i AM. folio 37 «*hæf heiptrækt*»; Jöfraskinna i AM. folio 38 «*hæfut heiftrækt*»; Fríssbók «*hæf heipt ræk* ⁽¹⁾».

Jeg anfører i övrigt denne verslinie, mindre for at vise, at også her udmærker Jöfraskinna sig, i nærværende tilfælde

(1) «ta» er glemt i enden af en linie.

ved (— tilfældig? —) at have en rigtig skrivemåde (»æ«), i modsætning til begge de andre, end for at gøre opmærksom på en feiltagelse, der knytter sig til adjektivet heipt-rækr. I det mindste tre lærde have påstået, at i 'Isländska Homilier' udg. af Wisén side 108¹⁻² bör ordet »heíftræken» forandres til »heíftrækne» eller »heiptrækni». Men efter min mening er »heíftrækne» eller »heiptrækni» ikke muligt i et så gammelt håndskrift, som det til 'Isländska Homilier'. Forholdet er følgende. Med adjektiverne frænd-rækinn ættrækinn guðrækinn trúrækinn (-rækinn afledt af verbet rækja), der åbenbart stemme overens med oldsproget og, ved deres dannelse, tilhøre det, ere afledningerne frændrækni ættrækni guðrækni trúrækni ligefrem givne. Men det gamle sprog besad desuden adjektiverne heiptrækr langrækr skammrækr, ligesom også goðrækr eller (yngre) guðrækr, (-rækr afledt af verbet reka). Og abstracta af hunkønnet afledede af disse adjektiver kunde den gang ikke hedde heiptrækni osv. Senere derimod forandredes heiptrækr og langrækr til heiptrækinn og langrækinn⁽¹⁾ — egentlig til heipt-rækinn og langrækinn, da det er klart, at tanken har identificeret dette -rækinn med det (-rækinn), der oprindeligt lød -rækinn (jf. udtrykket rækja ehð við ehn = 'erfa ehð við ehn'). Og da først kunde abstractumet heiptrækni, egentlig heiptrækni, blive til. — Det i 'Isländska Homilier' forekommende »heíftræken» er, når artikelen (-«n») tjernes, = heiptræki, afledet af heipt-rækr på samme måde, som: hvíti feiti teiti sæti reiði

(1) Man kan gerne tilføje, at skammrækr også er bleven til skammrækinn (skammrækinn), da dette sidste ord meget godt kan bruges og formodentlig er bleven brugt. — Derimod kunde guðrækr, *ugudelig*, ikke omdannes til guðrækinn, uden ganske at opgive sin bemærkelse og falde sammen med sin modsætning guðrækinn (i st. for guðrækinn) *gudfrygtig*.

blindi lævísi réttvísi auðtryggi⁽¹⁾ osv. af hvítr feitr
teitr sætr reiðr blindr læviss réttviss auðtryggr
osv., (eller med omlyd) kæti af kátr osv.

Til side 189¹¹ oven for.

Foruden de side 188¹—189¹¹ oven for som exemplar
anførte kvad, ere også følgende forfattede i 'kviðuhátt'.

1) Noregs-konunga tal, 83 'erindi' (664 'vísuorð'). Flat.
udg. II 520—528.

2) Fem 'erindi' (40 'vísuorð') i Stjörnuoddadraumr,
NO. XXVII 116—117.

3) To 'vísur' (16 'vísuorð') af Oddi hinn lítli, Flat. udg.
II 486—487. Linien «sólu signuð» må formodentlig ændres
til sólu signd.

4) En 'vísa' (8 'vísuorð') af Egill Skallagrímsson (sagaen
kap. 64). Denne 'vísa' har vel oprindelig lydt: Esomka
leitt, | þó at ljótr sé, | hjalma klett, | **hilmir**, þiggja.
| hvar's sá's gat | osv. Den fjerde verslinie, «af hilmi
at þiggja», er nemlig, efter min opfatning, enten — — √
— — √, eller (når «i» foran «at» elideres) — — — — √,
altså for lang. Desuden, hvorfor skulde Egill, der står for
kongen, i sit svar på dennes: «Men du, Egill» osv., omtale
kongen, i steden for at tiltale ham?

5) Fire 'vísuorð' af Vémundr, søn af Hrólfr höggvandi,
Landnáma IV 12 (Ek bar einn osv.). (Her møder den
uregelmæssighed, at fjerde linie kun består af tre stavelser;
hvilket måske er oprindeligt, da det lille kvad kun er en
'kviðlingr'.)

6) Fire 'vísuorð', nemlig: «Bar kappsamr | knútr
hinn ríki | bjartan seim | und búendr», hvilke Fsk. 93

(1) i steden for et ældre auðtryggvi.

indskyder i det af Sighvatr digtede Knútsdrápa, og det på et sådant sted, at indholdet synes at passe lige så dårlig som versarten. Også her udgøre tre stavelser det fjerde 'vísuorð'. Men det har vel oprindeligt lydt: und búandmenn.

7) Tolv 'vísuorð' i Óláfr hvítaskáld's sproglige afhandling (SnE. II 62—188). Nemlig: «Fór hvatráðr | hilmi at finna | áðr siklíng | til sættar gekk» (SnE. II 126—128, jf. 413₉₋₈); «Konúng | kappgjarn (v — — —, ligesom f. ex. höfuð heiptrækt Ynglingatal³²⁷), | kostum betri, | allri þjóð | allframr konúng» (SnE. II 146, jf. 419¹⁻²); «Ok stórhöggr | stillir þrænda» (SnE. II 168, jf. 422₃₋₂); «Í herská | hilmis ríki» (SnE. II 170, jf. 423⁷⁻⁸).

8) Ligeledes følgende fire 'vísuorð' i samme afhandling (SnE. II 124, jf. 413⁵⁻⁶): «Pat hefi ek sagt | er sjálfr vissag; | duldr fer ek hins, | er drengr þegir».

9) Følgende fire 'vísuorð' i Saga Hrólfs kraka kap. 29 (Fas. I 57): «Grenjar skálm, | gengr úr slíðrum, | minnist hönd | hildar verka». — —

De kvad (omtrent 246 'vísuorð'), Gautrekssaga kap. 3—7 (Fas. III 16—37) tillægger Störkuðr (Stærkodder), ere i hovedsagen forfattede i 'fornyrðislag', men udmærke sig ved en stærk indblanding af 'kviðuhátt'. (Man finder omtrent 50 tre stavelers 'frumorð', og i nogle af versene er 'kviðuhátt' regelmæssig gennemført.) Afset fra dette digt, finder man i 'fornyrðislag' af og til verslinier på tre stavelser, ikke blot som 'frumorð'. Man tør vel ikke negte, at på nogle steder kan sådant måske være oprindeligt, og hidrøre fra en tid, da poesien i det gamle Norden endnu ikke havde udviklet sig til den fasthed, der udmærker et senere oldnordisk stadium. Men kender man virkelig en smule til overleveringens beskaffenhed på dette område, kan den overbevisning ikke let udeblive, at mange, måske de allerfleste, af slige uregelmæssigheder ere enten kun tilsyneladende, eller en følge af forvanskning, skönt det rigtige i dette tilfælde som

oftest ikke lader sig udfinde med fuldkommen sikkerhed; hvorfor man er nødt til at nøies med gisninger. Jeg tilføier et par på en måde sammenhørende eksempler, der tilfældig falde mig ind.

A.

Hkr. ved Unger side 75:

«Pat⁽¹⁾ er vá lítil
at⁽²⁾ vér síðim
karla börn
ok kerlinga,
er Rögnvaldr síðr
réttilbeini,
hróðmögr Haralds
á Haðalandi».

Fms. I 10:

«Pat er vá lítil,
at vér seiðim
karla börn
ok kerlinga,
er Rögnvaldr seiðir
réttilbeini,
hróðmögr Haralds
á Haðalandi».

Óh. 1853 side 5:

«Pat er va litil
at ver siðim
karla baurrn
oc kerlinga.
er Raugnvalldr seiðr⁽³⁾
rettillbeini
hroðmaugr Harallz
a Haðalandi».

Flat. udg. I. 44:

«Pat er uo litil
þott ver seidim
karlla bornn
ok kerllingã.
er Rõgnnualldr sæidir
rettillbeini
hrodmoðgr Haralldz
a Hadalande».

En udgiver er her meget heldig stillet. Meningen er særdeles klar, håndskrifterne mange og forholdsvis ypperlige. Ikke des mindre afvige disse fra hverandre, til dels i væsentlige punkter. I første 'vísuorð' har både Kringla og Jöfra-skinna (det ikke aldeles absurde) Þá i steden for det naturlige Pat. Og havde man kun disse håndskrifter at holde sig til, måtte en indsigtfuld udgiver enten beholde Þá (— der i øvrigt synes at hidrøre fra en ved det følgende

(1) I steden for þat have A, B, C þá i følge Hkr. Kh.

(2) þótt (ikke at) er textlæsemåden i Hkr. Kh.

(3) Dette er, i følge udgaven, membranens læsemåde.

vá foranlediget feilskrift: þá ... vá —), meget imod sin overbevisning, eller ændre Þá til Þat, og derved udsætte sig for ubeføiet dadel. Andet 'vísuorð' frembyder tvende uoverensstemmelser. Den ene i þótt og at, hvilke to ord, skönt begge i og for sig antagelige på nærværende sted, dog vel ikke have lydt samtidig fra Vitgeirs læber. Den anden i síðim og seiðim. Dette seiðim lyder ikke som det var ægte, d. v. s., som det var gammelt nok; og man er strax tilbøielig til at forandre seiðim til síðim, selv om denne sidste læsemåde ikke forelå her i noget håndskrift. Dertil kommer nu, hvis jeg ikke feiler, at det med seiðim overensstemmende seiðir gör femte 'vísuorð' til et metrisk uhyre (— — — — √). Men hvis de håndskrifter, der have det rigtige síðr, ikke vare til, vilde man dog her (i det mindste i tankerne) tilråbe en emenderende udgiver: «Fölg membranerne, AM. folio 61 osv.! der har vi sort på hvidt! Eller, hvis sådanne håndskrifter ikke er dig gode nok, så tag seiðr — det står i den fortrinlige membran Stockh. quarto 2!»

Og nu det korte 'vísuorð', karla börn, der rigtig nok, som det synes, ⁽¹⁾ går igennem alle håndskrifter —? Er det usandsynligt, at linieparret

karla börn
ok kerlinga

ved en gammel, enten populariserende eller ved uagtsomhed fremkommen, forvanskning er sat i stedet for et oprindeligt

karla kindir
ok kerlinga?

B.

Sturl¹. I 21 note ¹⁰:

«Þat er válítit
þó vèr reptom

Sturl². I 18 ⁽²⁾:

«Þat er vá-lítið
þótt vèr reptim

⁽¹⁾ Jeg har ikke holdt det for nødvendigt at efterse håndskrifterne med hensyn til nærværende spørgsmål.

⁽²⁾ hvor verset er skrevet i fire linier.

bekkionautar
af bolakiöti,
reptir Þórdr
Þórvaldarsun
Kiartanssunar
af kóna sínum».

búðu-nautar
af bola-kjötvi,
reptir Þórðr
Þorvaldz son
Kjartans-sonar
of kana sínum».

Linien «reptir Þórðr» sammenholder jeg med linien es rögnvaldr síðr, og antager, at hin bør forandres til es þórðr reptir. — Så vidt jeg tror, indeholder «Þórvaldarsun» en urigtig böining («Þórvaldar»), medens linien «Þorvaldz son» er en stavelse for kort. Det oprindelige var måske þorvalds arfi. — Læser man den ottende linie: af kóna sínum, er den for lang i metrisk henseende, og synes heller ikke at give nogen mening. Den anden form af dette 'vísuorð' er derimod metrisk rigtig. Udgiveren bemærker i en note: «thus» (nemlig: of kana) «by a slight emendation; af kana sínum, H, Br.; kani or kanni means *a cup, can, tankard*, and occurs, besides here, in Band. MS., where it is however misspelt tani ($t=c$)». Men man venter egentlig ikke her at høre noget om kopper⁽¹⁾ og kander. Man venter en modsætning til af bola kjötvi. Skulde det ottende 'vísuorð' måske oprindeligt have lydt: af kúa sinum? Meningen var da: 'Jeg og mine kammerater (Þorgils Oddason's ringeste tjenere) ræbe af (spise os mætte i) oxeköd, medens (hövdingen) Þórðr ræber af ko-sener (seit og dårligt koköd)'. Det var da over det nedsættende heri, Þórðr var bleven vred.

Til side 229⁴⁻⁶ oven for.

Dog er det også muligt, at udeladelsen af h foran l og r, Ynglingatal¹⁵⁹ og ¹⁶², stammer fra et norsk håndskrift. Jf. side 211⁹⁻¹⁴

(1) eller bægre.

BEMÆRKNING
TIL EN 'VÍSUELMINGR' AF SNORRI STURLUSON.
AF KONR. GISLASON.

Skönt tolkningen af Snorri Sturluson's, for en ikke ringe del dunkle, digtlevninger, ligesom af skjaldedigtene overhovedet, som bekendt, skylder S. Egilsson overordentlig meget, og skönt man nu har Möbius' fortjenstfulde udgave af Háttatal (jeg behøver blot at minde om hans opdagelse af stevet i 68—70): må jeg dog være af den formening, at et og andet i disse levninger endnu ikke er set ganske i det rette lys. Jeg skal her anføre et eksempel, der findes SnE. II 204:

... «sem Snorri kvað:

Eyjólfur ber þú elfar
úlfséðjandi kveðju
heim, þá er honum sómi
heyra bezt með eyrum:
þvíat skilmildra skálda
skörungmann lofag örfan;
hann lifi sælstr und sólu
sannauðigra manna!

Þessi Eyólfur var Brúnason, skáld einkar gott ok búþegn góðr, en eigi fèríkr». — Verslinierne ⁵⁻⁸ ere ikke vanskelige at forstå⁽¹⁾. Men jeg kunde ikke overtale mig til at udelade dem. Indholdet er så smukt, beundringen

⁽¹⁾ skörungmaðr, med genetiv, ligesom skörungr. Jf. Hér liggr skáld þat es skálda | skörungur vas mestr at flestu (Hallbjörn hali: Flat. udg. I 215, Fms. III 103).

for talent og dyd synes så oprigtig og ønsket om lykke så hjerteligt, at denne 'vísuehmingr' må aftvinge enhver læser agtelse for forfatterens tænke måde. —

Den første 'vísuehmingr' er bleven forklaret, som følger.

Lexicon poët. 831 a: «úlfseðjandi, *m.*, *lupum saturans* (úlfr, seðja), *pugnator, vir*, *SE. II 204, 1*». Derimod udelader Lex. poët. nærværende elfar; se art. elfr (Lex. poët. side 132 b).

SnE. II 205 (oversættelse): «*Saturator lupi, Eyolvo Albensi | domum perfer salutem, | quam auribus audire | eum optime deceat*».

SnE. III 156—157 (prosaisk orden): «Úlfseðjandi, ber þú Elfar Eyjólfri heim kveðju, þá er honum sómi bezt at heyra með eyrum».

«a) hanc vocem huc incertus retuli, quod nusquam alio commode referri posse videbatur».

Möbius udg. af Háttatal I 30 (prosaisk orden): «úlfseðjandi! ber þú heim 'Elfar' (?) Eyjólfri kveðju þá er bezt sómi honum at heyra með eyrum». —

Man ser, at hverken S. Egilsson eller Th. Möbius ere synderlig indtagne for «Elfar-Eyjólfri». Og det har sine gode grunde. 1) Den tilföiede prosaiske-bemærkning sætter ikke Eyjólfri i nogen som helst forbindelse med noget elfr (enten som fælles- eller som særnavn); men beretter kun, at hans fader hed Brúni. 2) Laufáss-edda citerer (se SnE. II 205 note og SnE. Eg. 234³) en 'vísuehmingr' — ikke af «Elfar-Eyjólfri», men — af Eyjólfri Brúnason. 3) I «Elfar-Eyjólfri» måtte «Elfar» snarest være gen. sing. af et gårdsnavn «Elfr». Men et sådant tror jeg man vilde søge forges i hele den oldnordiske litteratur. 4) Vel er der ingen mangel på sammensætninger som: (Akra-Kristín, Ísl. Ann.; Akra-Pórir, Ljósv.); Atleyjar-Bárðr (Eg. Skall.); Berðlu-Kári; Bitru-Keli⁽¹⁾ (Sturl.); Bitru-

(1) Keli, forkortelse af Porkell.

-Oddi; Bjarneyja-Ketill (Landn.); Breiðár-Skeggi; Bœjar-Högni (Sturl.). Men da sådanne navne bære præg af talesprogets magelighed, og da de have et vist anstrøg af den overlegne ligegyldighed i tonen, det omtaltes fjernhed i tid eller rum så let fremkalder, passe de ikke f. ex. i hædrende tiltale. Altså passer «Elfar-Eyjólfi» (eller «Eyjólfi Elfar») heller ikke til tonen i Eyjólfi manna, især da dette vers åbenbart er bestemt til at overbringes genstanden for den deri indeholdte hyldning.

Den rigtige sammenhæng i vor 'vísueلمingr' er uden tvivl: «Ber þú⁽¹⁾, elfar-úlfseðjandi, eyjólfi heim kveðju þá er⁽²⁾ hánnum sómi bezt heyra með eyrum». — Elfar ∧ úlfr, en af de skibs-kendinger, hvis hovedord er en betegnelse for begrebet *ulv*. Exempler: snœris ∧ vitnir(?), Hallfrœðr (Hkr. Kh. I 345, Hkr. ved Unger 216^{3b}, Fms. III 3⁷, Fsk. 66₁₇, Ól. Tr. 1853 side 55 og 64, Flat. udg. I 494^{3b}). 2) hlunnvitnir, Refr (SnE. I 444₁₆). 3) se en i övrigt dunkel 'vísueلمingr' af Einnarr skálagl. (Hkr. Kh. I 204⁸⁻¹¹, Hkr. ved Unger 136^{15 18a}, Fms. I 91₉₋₆). 4) byrvargr, Þórarinn stuttfeldr (Hkr. Sig. jórs. kap. 6 sidste vers, Fms. VII 83⁷, Mork. 162^{28b}). 5) sundvargr, Ól. dr. Tr. 17. 6) hafs ∧ vargr, Einnarr skálagl. (SnE. I 248). 7) niðar ∧ vargr, Hornklofi (Hkr. Har. hárf. 22, Fms. I 194).⁽³⁾ — Den hele kending, elfar ∧ úlfseðjandi, betyder det samme som: hlunns ∧ hafreiðar ∧ hlœðir, Þórbjörn⁽⁴⁾ (SnE. I 446); hafskíðs ∧ hlœðir, Sighvatr (Hkr. Ól. helg. kap. 92 v. 7, Óh. 1853 side 80_{4-3b}, Fms. IV 187₁₂₋₁₁, Flat. udg. II

(1) «ber þú» formodentlig udtalt berðu med elision af 'u', altså berð.

(2) «þá er» vistnok udtalt þás.

(3) Jf. end videre 'skipa-kenningar' med ord, der betyde *björn* eller *løve*, som hovedord.

(4) Formodentlig Þórbjörn dísarskald, da han er den eneste, der i SnE. I citeres under navnet Þórbjörn (jf. side 256 og 260). — Þórbjörn hornklofi kaldes i SnE. I blot Hornklofi.

114^{3-4b}); hlunns \wedge hleypiskíða \wedge hlœðandi. Oddi hinn lítli (Orkn. 268₅₋₄, Flat. udg. II 475_{14-13b}); húfs \wedge fák hlaðandi, Hallfrœðr (Fms. II 316³⁻⁵, Flat. udg. I 484_{14-12b}). Naturligvis kunde Snorri ikke — i stedet for úlfseðjandi — sætte úlfhlœðir eller úlfhlœðandi eller úlfhlaðandi, da ethvert af disse ord vilde have forstyrret formen. Men selv om et *hleðjandi⁽¹⁾ havde stået til hans rådighed, kan der ikke være nogen tvivl om, at han vilde have foretrukket seðjandi, der passer så ypperlig til objectet *ulv*. Det har vistnok været ham behageligt, at et sådant billede frembød sig ved denne leilighed, ligesom for at vise, at også han kunde, som skjald, belægge sine ord.

(1) Altså: *úlfhleðjandi kveðju, et i nærværende tilfælde fuldkommen correct 'viðrorð'. — I formel henseende vilde et verbum *hleðja (perfect *hladda) forholde sig til hlœða og hlaða, som (f. ex.) verbet ferja (perfect farða) forholder sig til færa og fara, og neppe kunne anses for en mere overflødig sprogberigelse, end hlœða.
